

VLAAMS PARLEMENT

ZITTING 1995-1996

3 JULI 1996

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

– van de heer Michel Doomst en mevrouw Kathy Lindekens –
betreffende een aantal maatregelen in verband met kinderen en televisie

VERSLAG

namens de Commissie voor Mediabeleid
uitgebracht door de heer Carl Decaluwé

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : mevrouw Marijke Dillen.

Vaste leden : de heren Carl Decaluwé, Leo Delcroix, Michel Doomst, Erik Matthijs en Hugo Van Rompaey ;

mevrouw Patricia Ceysens, de heren André Denys en Dirk Van Mechelen ;

de heren Johnny Goos, Peter Vanvelthoven en Tuur Van Wallendaal ;

mevrouw Marijke Dillen en de heer Jan Penris ;

de heer Kris Van Dijck ;

de heer Jos Geysels.

Plaatsvervangers :

de heren Joachim Coens, Freddy Sarens, Eddy Schuermans, Walter Vandenbossche en Gilbert Vanleenhove ;

de heren Etienne De Groot, Marino Keulen en mevrouw Marleen Vanderpoorten ;

mevrouw Kathy Lindekens, de heren Bruno Tobback en Robert Voorhamme ;

de heren Herman De Reuse en Luk Van Nieuwenhuysen ;

mevrouw Nelly Maes ;

de heer Ludo Sannen.

Zie :

264 (1995-1996)

– Nr. 1 : Voorstel van resolutie

– Nr. 2 : Amendementen

INHOUD

1.	Toelichting door de indieners van het voorstel van resolutie	3
2.	Visie van de heer Eric Van Rompuy, Vlaams minister van Economie, KMO, Landbouw en Media	5
3.	Algemene bespreking	7
4.	Bespreking van de tekst van het voorstel van resolutie	8
5.	Eindstemming	10
	Tekst aangenomen door de commissie	12
	Bijlage :	
	Verslag van de hoorzitting van 24 juni 1996 met deskundigen en betrokkenen uit de sector	15

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Mediabeleid besprak het voorstel van resolutie van de heer Michel Doomst en mevrouw Kathy Lindkens betreffende een aantal maatregelen in verband met kinderen en televisie tijdens de vergadering van 26 juni 1996.

Ter voorbereiding van deze bespreking organiseerde de commissie op 24 juni 1996 een hoorzitting met deskundigen en onmiddellijk betrokkenen. Het verslag van de hoorzitting treft u in bijlage aan.

1. Toelichting door de indieners van het voorstel van resolutie

Een indiener van het voorstel van resolutie wijst erop dat in het voorstel geen onmogelijke of volledig nieuwe zaken worden aangekaart en dat de budgettaire impact ervan zeer beperkt zal zijn.

De indiener benadrukt de positieve bekommernis die aan het voorstel van resolutie ten grondslag ligt. Het is immers de opdracht van het Vlaams Parlement om mee de BRTN op het goede spoor te houden en om de pedagogische verantwoordelijken op een positieve manier aan te moedigen hun taak uit te oefenen.

Volgens de indiener moet de overheid een stok achter de deur houden om de mogelijke negatieve impact van de programmering te weerstaan. Hij oordeelt dat de Vlaamse zenders - zowel BRTN als VTM - het goed doen op het vlak van de programmering. De rol die VT4 in dat debat gaat spelen is evenwel nog onduidelijk. Het voorstel van resolutie kan in die zin als een preventief werkstuk worden beschouwd. De overheid moet immers waken over de democratische aanpak van het mediabeleid. Als er zich bepaalde excessen voordoen moet die overheid de kans hebben om in te grijpen.

In het eerste gedeelte van de resolutie wordt het Vlaams Parlement gevraagd een oproep te doen aan de schrijvende pers om meer aandacht te hebben voor goede kinderprogramma's, ook in hun kritieken en commentaren.

Verder meent de indiener dat het aangewezen is dat de Vlaamse omroepen een eigen deontologische code zouden opbouwen omtrent de kinderprogramma's. Hoewel de huidige situatie op dat vlak redelijk bevredigend is, zou een vorm van overeenkomst beter kunnen inspelen op nieuwe, toekomstige tendenzen.

De indiener stelt dat vanuit de eigen missie die door het Vlaams Parlement in het minidecreet werd vastgelegd er een bijkomende stimulans moet worden gegeven wat betreft een jeugdjournaal op de BRTN. In Nederland is het jeugdjournaal uitgegroeid tot een vaste waarde. Een jeugdjournaal moet worden aanzien als een onderdeel van een geloofwaardige omroep.

De indiener is zich ervan bewust dat de mogelijke impact van de resolutie beperkt zal zijn. Er moet ter zake blijvend contact worden onderhouden met het Europees Parlement, hoewel het hier naar aanleiding van de TV-richtlijn blijkbaar moeilijk is om de volen van de verschillende lidstaten gelijk te stemmen. Ook is er een afstemming nodig met het federaal parlement ten einde rekening te houden met bepaalde grondwettelijke vrijheden en met elementen uit het strafrecht.

De indiener pleit voor internationale samenwerking en uitwisseling op het vlak van kinderprogramma's. Dit zou niet alleen kosten kunnen besparen maar ook inhoudelijk een verrijking betekenen.

De indiener wijst op het verregaande geweld op het scherm. Daarnaast verwijst hij naar de groeiende agressie op school, vandalisme op straat, brutaliteiten en afrekeningen en ook de toenemende agressie in het verkeer. Hij ziet in deze evolutie een mogelijk verband met het groeiend aanbod van geweld op het televisiescherm.

Het tweede gedeelte van de resolutie richt zich rechtstreeks tot de Vlaamse regering met de vraag om een fonds - hoe beperkt ook - op te richten om goede kinderprogramma's te ondersteunen. De indiener suggereert dat op zijn minst jaarlijks een goed kinderprogramma extra in de kijker zou kunnen worden gezet en een speciale vermelding zou kunnen krijgen (zoals bijvoorbeeld het Gouden Oog). Beter nog zou zijn dat voor de aanmaak van dergelijke programma's een financiële ondersteuning zou worden voorzien.

Het vormingswerk moet van blijvende ondersteuning kunnen genieten. Ook voor de overheid - in het bijzonder op het vlak van onderwijs - is hier een taak weggelegd.

Gelet op het huidige televisie-opbod en om te vermijden dat dit verder zou escaleren, zou de overheid een stok achter de deur moeten kunnen houden. De indiener stelt voor de reeds bestaande Geschillenraad in die zin verder uit te bouwen.

Wat de overtredingen inzake reclame betreft, wordt gesteld dat de bestaande Raad voor Reclame te weinig bekend is en te weinig armslag heeft om op te treden. De Raad voor Reclame zou daarom geactiveerd moeten worden.

Tenslotte meent de indiener dat de verontruste kijkers ergens terecht moeten kunnen. Hij verwijst naar het succes van de Kinderkast in Nederland. In Vlaanderen zou een soortgelijke stichting in het leven kunnen worden geroepen, al was het maar met een beperkte bestaafing.

De andere indiener van het voorstel van resolutie sluit zich aan bij de uiteenzetting maar legt nog enkele bijkomende accenten op basis van de hoorzitting die over deze aangelegenheid werd georganiseerd.

Wat het jeugdjournaal betreft verwijst de indiener naar de tekst die in de missie werd meegegeven aan de BRTN. Daarin wordt gesteld dat alle componenten die voor volwassenen worden aangeboden ook naar kinderen en jongeren toe moeten worden gebracht. De indiener meent te weten dat het pleidooi voor een jeugdjournaal bijna unaniem door de Commissie voor Mediabeleid wordt gesteund. Dit is dan ook een belangrijk signaal aan de BRTN.

De indiener vindt de denkpiste om het journaal van 18.00 uur toegankelijker en gemakkelijker te maken niet correct naar kinderen en jongeren toe. Het gelijkschakelen van kinderen en minder begaafde volwassenen die moeite hebben om het gewone nieuws te volgen is een foute benadering. Kinderprogramma's moeten vanuit de leef- en denkwereld van de kinderen zelf vertrekken.

De indiener verwijst naar de uitspraken van de heren Maes en Van Der Voort tijdens de hoorzitting. Zij stelden dat er verschillende lagen zijn in de ontwikkeling van kinderen waarop een jeugdjournaal moet inspelen. Een jeugdjournaal moet systematisch en doordacht aansluiten bij de voorkennis van kinderen. Ook is uit de hoorzitting gebleken dat het onderwijs in geen enkel land op een structurele manier aandacht besteedt aan de actualiteit. Hier kan een taak voor de media zijn weggelegd.

Wat geweld op het scherm betreft meent de indiener dat er hierover in Vlaanderen - in tegenstelling tot andere landen - te weinig wordt nagedacht. In Nederland bijvoorbeeld wordt

er voor 20.00 uur geen extreem geweld op televisie vertoond.

De indiener haalt enkele stellingen aan uit het boek 'Opvoeden is een groeiproces' van professor en kinderpsychiater Peter Adriaenssens. Deze laatste stelt dat kinderen niet noodzakelijk agressie ontwikkelen door het kijken naar geweld op televisie. Wel komt de onderhuidse agressie die in ieder van ons schuilt er gemakkelijker door naar boven. Het kijken naar geweld op televisie veroorzaakt geen stijging van de jeugdcriminaliteit, maar de omgangsvormen veranderen wel. Kinderen worden met andere woorden agressiever tegenover elkaar. Kinderen houden aan filmgeweld ook een onveilig gevoel over. Dergelijk geweld toont aan dat het toelaatbaar is, wat drempelverlagend werkt. Professor Adriaenssens maakt wel een onderscheid tussen filmgeweld en geweld in het nieuws. Geweld in het nieuws wordt immers vaak afgestraft. Er staat een kritische houding tegenover. Zo leren kinderen kritischer te staan tegenover geweld.

Er wordt verder gewezen op problemen die zich stellen in het videocircuit. Hier zijn horrorfilms met extreme vormen en verheerlijking van geweld en onderdrukking vrij te verkrijgen. Uit onderzoek van professor Adriaenssens bleek dat 90% van de ouders gekant zijn tegen het bekijken van horrorfilms. Van die 90% was 60% er niet van op de hoogte dat hun kinderen reeds horrorfilms bekeken hadden. Ook tegen dergelijke films zijn er in feite maatregelen van de overheid nodig.

Inzake reclame stelt de indiener vast dat het verbod om voor en na kinderprogramma's reclame uit te zenden regelmatig wordt overtreden of omzeild door het kinderprogramma als een familieprogramma aan te kondigen. Daarom is een betere toepassing van de wet nodig. Als men de regeling van de reclame rond kinderprogramma's zou versoepelen, dreigt het gevaar dat de kijkcijfers volledig gaan overheersen en dat gemakkelijke programma's zoals soaps en spelletjes voor kinderen de norm gaan worden. Het zou bijzonder jammer zijn indien dit ook voor de openbare omroep de norm zou worden.

Wat tenslotte de controle betreft, is de indiener het idee van een onafhankelijke stichting naar Nederlands model (de Kinderkast) genegen.

2. Visie van de heer Eric Van Rompuy, Vlaams minister van Economie, KMO, Landbouw en Media

De minister verklaart dat de Vlaamse regering de bekommernissen van de indieners van het voorstel van resolutie deelt. Hij stelt vast dat de Vlaamse regering in het voorstel van resolutie op twee punten rechtstreeks wordt aangesproken. In de derde paragraaf, 3° engageert het Vlaams Parlement zich ertoe "de nieuwe leiding van de BRTN aan te moedigen om een jeugdjournaal in te voeren". In een amendement wordt voorgesteld dat ook de Vlaamse regering een dergelijk engagement op zich zou nemen. Het standpunt van de Vlaamse regering is evenwel dat er niet wordt tussengekomen op het vlak van de programmatie. Het is uiteraard wel het recht van het Parlement om zich te richten tot de BRTN-leiding en ter zake suggesties te doen.

Wat betreft het nemen van "passende maatregelen maatregelen om strikte beperkingen op te leggen aan extreem gewelddadige programma's", vervat in paragraaf 3, 6°, is de minister van oordeel dat het mogelijk is bij decreet een bepaald uur op te leggen. Hij verwijst naar het feit dat de regionale zenders - met uitzondering van herhalingen - niet mogen uitzenden na 19.30 uur. Vandaar moet het mogelijk zijn om vanuit het Vlaams Parlement te stellen dat extreem gewelddadi-

ge programma's niet voor een bepaald uur mogen worden uitgezonden.

In de vierde paragraaf, 1° wordt de Vlaamse regering gevraagd een fonds op te richten voor de produktie en de aankoop van goede kinderprogramma's. De minister wijst erop dat aan de BRTN de opdracht werd gegeven om kwaliteitsprogramma's te brengen, ook voor kinderen en jongeren. Bij gebrek aan budgettaire middelen is de Vlaamse regering geen voorstander van een dergelijk apart fonds. De suggestie van een indiener van het voorstel van resolutie om bij wijze van aanmoediging goede kinderprogramma's te belonen en er een prijs aan te verbinden, kan wel op instemming van de minister rekenen.

In dezelfde paragraaf wordt in een 2° de Vlaamse regering gevraagd "ondersteuning te geven aan organisaties en initiatieven die audio-visuele vorming aanbieden aan kinderen en volwassenen". De minister is bereid om op dit vlak een budgettaire inspanning ten bedrage van 5 miljoen frank te doen. De minister wil ter zake contact opnemen met zijn collega's ministers Van den Bossche en Martens om na te gaan of er ook vanuit Onderwijs en Volksontwikkeling middelen kunnen worden vrijgemaakt, zodat er een ruimer budget kan worden voorzien voor dergelijke ondersteuning.

Wat de bevoegdheid van de Vlaamse Geschillenraad betreft, vervat in de vierde paragraaf, 3°, merkt de minister op dat men een ethische code moeilijk door de uitvoerende macht kan laten beoordelen. De Geschillenraad heeft een specifieke opdracht inzake deontologie en niet-discriminatie. Men kan overwegen om binnen de Geschillenraad een aparte afdeling (met magistraten, sociologen en verbruikers) op te richten die wel een dergelijke beoordelingsrol zou kunnen vervullen. Dit vergt vermoedelijk wel een decretale aanpassing. De minister stelt voor om samen met de indieners van het voorstel van resolutie te bekijken hoe het decreet op de Geschillenraad kan worden aangepast ten einde een aparte afdeling op te richten en er de nodige budgettaire middelen voor te voorzien.

In de marge van de bespreking kondigt de minister nog aan dat er in het najaar een ontwerpdecreet zal worden neergelegd dat een totale hervorming zal meebrengen van het mediabeleid. Er zal een Mediaraad worden ingesteld die een beleidsvoorbereidende opdracht krijgt. De Raad voor Lokale Radio's en de Raad voor Reclame en Sponsoring zouden dan worden afgeschaft. Verder denkt de minister aan een soort Commissariaat voor de Media dat zich met de aspecten vergunningen, handhaving en sanctionering moet bezighouden. Een dergelijk administratief rechtscollege zou dan belast kunnen worden met de naleving van de regelgeving, ook inzake reclame. In het decreet zelf kunnen de sanctioneringselementen worden opgesomd. Zo wordt de Vlaamse regering ook ontlast van allerlei vormen van politisering en druk van buitenaf. De minister stelt dat we op die manier zullen evolueren naar het Nederlandse model waardoor er mogelijkheden komen om hetgeen gevraagd wordt in de vierde paragraaf, 4° ook effectief uit te voeren.

De minister ondersteunt het idee, vervat in de vierde paragraaf, 5°, om een kijkerstelefoon en -adres binnen de media-administratie te installeren. Hij suggereert wel om die klachtentelefoon te installeren in het kader van de hoger genoemde aparte afdeling van de Geschillenraad.

3. Algemene bespreking

De leden van de commissie zijn het nagenoeg unaniem eens dat het hier een belangrijk en waardevol initiatief betreft. Zij scharen zich achter het voorstel van resolutie, hoewel verschillende leden in de vorm van amendementen enige verfijningen, verduidelijkingen en/of weglatingen aan de voorgestelde tekst willen aanbrengen.

Een lid wijst erop dat kinderen veel televisie kijken en daardoor met veel geweld worden geconfronteerd. Wellicht is er geen bewezen wetenschappelijk verband tussen het kijkgedrag van kinderen en hun attitude en gedrag wat geweld betreft. Wel blijkt uit gegevens uit de Verenigde Staten dat er een oorzakelijk verband is tussen toenemend kijkgedrag en een tendens naar analfabetisme. Die gegevens wijzen niet alleen op een verminderd leesgedrag bij kinderen en jonge volwassenen, maar ook op een merkbaar verminderd vermogen om te lezen en te schrijven. Hier is er een duidelijk oorzakelijk verband tussen een bepaald kijkgedrag enerzijds en de manier waarop het programma-aanbod in de Verenigde Staten wordt ontwikkeld anderzijds.

Het lid verwijst naar de voorbije sinterklaasperiode toen twee commerciële zenders aan het ruziën waren over de kinderreclame. Ook tijdens de vorige legislatuur werden stelselmatige - maar ongestrafte - overtredingen wat betreft de kinderreclame vastgesteld. Het lid meent daarom dat er moet gestreefd worden naar een effectief en uitvoerbaar handhavingsbeleid. Momenteel is de verhouding tussen de overtreding en de sanctie (uitgezonderd de strafbepaling) niet correct.

Hetzelfde lid meent een tegenstrijdigheid in het betoog van de minister te bespeuren waar deze enerzijds stelt dat de regering zich wat het jeugdjournaal betreft niet wil mengen in de programmatie van de BRTN, en anderzijds dat het tot de bevoegdheid van de decreetgever behoort om een tijdslimiet in te stellen, wat op zich ook een ingrijpen in de programmatie veronderstelt. Het lid pleit ervoor om het verwachtingspatroon tegenover de BRTN inzake een jeugdjournaal sterker te maken door hiervan niet alleen een engagement van het Vlaams Parlement maar ook van de Vlaamse regering te maken.

De minister antwoordt dat de kosten van het maken van een jeugdjournaal aanzienlijk zijn. De Vlaamse regering wil aan de BRTN geen verplichting opleggen om een jeugdjournaal uit te zenden want dit zou impliceren dat men ingrijpt in de programmatie en het budget, wat niet opportuun wordt geacht. Het opleggen van een tijdslimiet voor bepaalde programma's zou daarentegen op alle zenders slaan en betekent geen ingrijpen in het soort programma's dat wordt uitgezonden maar enkel op het tijdstip waarop bepaalde programma's worden uitgezonden. De minister besluit dat het Vlaams Parlement evenwel volledig vrij is om een signaal in verband met een jeugdjournaal aan de BRTN-leiding te geven.

Een indiener van het voorstel van resolutie wijst erop dat de huidige kostprijs van het NOS-jeugdjournaal veel hoger ligt dan de kostprijs ervan bij de start. Men is in Nederland ook bescheiden begonnen. Het lid begrijpt de gevoeligheid van de BRTN maar vindt wel dat men niet kan spreken van een inmenging in de programmatie als men vraagt dat er ook een journaal moet worden uitgezonden. Men kan zich moeilijk indenken dat de BRTN met een plan zou komen waarin de journaals worden afgeschaft omdat er andere informatie voor volwassenen wordt aangeboden. Een journaal is een journaal en dit geldt zowel voor kinderen als voor volwassenen.

Een ander lid noemt het voorstel van resolutie een waardevol en noodzakelijk initiatief, maar hij vreest wel dat de overheid op het terrein niet de rol zal kunnen spelen die eigenlijk wenselijk is. Op sommige zenders op de kabel kan weinig invloed worden uitgeoefend. Ter illustratie verwijst hij naar de aankondiging op een bepaalde zender van een erotisch programma tussen twee kinderprogramma's in.

4. Bespreking van de tekst van het voorstel van resolutie

Op dit voorstel van resolutie worden ter zitting 12 amendementen ingediend. Deze amendementen zijn opgenomen in Stuk 264 (1995-1996) - Nr. 2.

- Een eerste amendement voorgesteld door de heer Carl Decaluwé strekt ertoe in de derde paragraaf, 1° na de woorden "uit te nodigen" de woorden "en te stimuleren" in te voegen.

De heer Carl Decaluwé verantwoordt dit amendement met de bedenking dat de woorden "uit te nodigen" te vrijblijvend zijn. Er moet ook gezocht worden naar instrumenten om stimulansen te geven aan een ondersteunend beleid.

Het amendement wordt met 10 stemmen aangenomen en de tekst wordt aldus gewijzigd.

- Een tweede amendement, eveneens voorgesteld door de heer Carl Decaluwé, strekt ertoe in de derde paragraaf, 2° het woord "omroepen" te vervangen door "erkende Vlaamse TV-omroepen".

De heer Carl Decaluwé pleit ervoor om op de eerste plaats met de erkende Vlaamse TV-omroepen te praten en proberen tot een akkoord te komen. Dit betekent dat VT4 niet meer rond de tafel zit. Als men er zou in slagen om met de erkende Vlaamse TV-omroepen tot een akkoord te komen, dan zou de druk op VT4 toenemen. Het betrekken van VT4 bij de besprekingen zou een impliciete erkenning van die zender betekenen.

Dit amendement wordt met 5 stemmen tegen 6 verworpen.

- Een derde amendement, voorgesteld door de heren Jos Geysels, Kris Van Dijck en Carl Decaluwé, strekt ertoe in de derde paragraaf, 2° de woorden toe te voegen "en ze aan te sporen het 'Handvest voor Kindertelevisie' te onderschrijven, in navolging van de openbare omroep".

De heer Jos Geysels pleit ervoor iets uitdrukkelijker te spreken over het Handvest voor Kindertelevisie, in uitvoering van het Verdrag voor de Rechten van het Kind.

De heer Kris Van Dijck, mede-indiener van dit amendement, rekent op de goodwill van de zenders om gezamenlijk tot afspraken te komen. In die optiek benadrukt hij het belang van het amendement dat ertoe strekt dat naast de BRTN ook de andere zenders het 'Handvest voor Kindertelevisie' zouden ondertekenen.

Het amendement wordt met 11 stemmen aangenomen en de tekst wordt aldus gewijzigd.

- Een vierde amendement, ingediend door de heer Jan Penris en mevrouw Marijke Dillen, strekt ertoe in dezelfde derde paragraaf, 2° de woorden "die door de omroepen zelf gecontroleerd worden" te vervangen door de woorden "die door een extern orgaan gecontroleerd worden".

De heer Jan Penris verklaart dat hij het ongepast vindt dat de omroepen zelf rechter en partij zouden zijn in het toezicht op hun eigen gedragscode.

Dit amendement wordt met 2 stemmen tegen 5 bij 3 onthoudingen verworpen.

- Een vijfde amendement, voorgesteld door de heer Carl Decaluwé, strekt ertoe in de derde paragraaf, 6° het woord "extreem" te schrappen.

De heer Carl Decaluwé stelt dat als men het woord "extreem" laat staan, men de indruk wekt dat men de gewone gewelddadige programma's wel gedooft. Bovendien is het moeilijk uit te maken waar gewoon geweld eindigt en extreem geweld begint.

Een lid uit bedenkingen bij het engagement dat hier door het Vlaams Parlement wordt aangegaan om "passende maatregelen te nemen om strikte beperkingen op te leggen aan extreem gewelddadige programma's". Hij verwijst naar de hoorzitting waaruit gebleken is dat een aantal deskundigen ter zake niet aandringen op een optreden van de decreetgever. Bovendien gaat het hier om zeer algemene bewoordingen. Een nieuwsuitzending bijvoorbeeld is ook een programma en daar worden ook schokkende en extreem gewelddadige beelden in vertoond.

Een indiener van het voorstel van resolutie meent dat er een onderscheid zou kunnen worden gemaakt tussen fictief en niet-fictief geweld. Het journaal moet inderdaad op een andere lijn worden geplaatst. Wat de stelling betreft dat een optreden van de wetgever niet noodzakelijk zou zijn, wordt verwezen naar het instellen van een tijdslimiet in Nederland. Voor een bepaald uur mogen daar geen programma's met extreem geweld worden uitgezonden.

Het amendement wordt aangenomen met 8 stemmen bij 3 onthoudingen en de tekst wordt aldus gewijzigd.

- Een zesde amendement, ingediend door de heren Erik Matthijs, Kris Van Dijck en Michel Doomst en mevrouw Kathy Lindekens, strekt ertoe aan de derde paragraaf, 6° toe te voegen "onder meer het vaststellen, na onderzoek hierover, van een tijdstip waarvóór deze programma's niet mogen uitgezonden worden".

Namens de indieners verklaart de heer Erik Matthijs dat dit amendement ingaat op de suggestie van de minister dat het Vlaams Parlement een tijdstip zou kunnen vaststellen waarvóór gewelddadige programma's niet mogen uitgezonden worden.

Het amendement wordt met 9 stemmen bij 2 onthoudingen aangenomen en de tekst wordt aldus gewijzigd.

Een lid motiveert zijn onthouding bij dit en het vorige amendement met de bedenking dat hij problemen heeft met de algemeenheid van het woord "programma's". Hij geeft de voorkeur aan een onderscheid tussen enerzijds informatieve nieuwsprogramma's en anderzijds amusementsprogramma's en/of films.

- Een zevende amendement, ingediend door de heer Jan Penris en mevrouw Marijke Dillen, strekt ertoe de 1° en 2° van de vierde paragraaf te schrappen.

De heer Jan Penris verklaart dat de budgettaire ruimte op dit moment te beperkt is en dat er andere sectoren zijn waar middelen dringender nodig zijn.

Het amendement wordt met 1 stem tegen 9 bij 1 onthouding verworpen.

- Een achtste amendement, voorgesteld door de heer Michel Doomst en mevrouw Kathy Lindekens, strekt ertoe de vierde paragraaf, 1° te vervangen door "een jaarlijkse prijs in te stellen ter aanmoediging van de eigen produktie van goede

kinderprogramma's".

Het amendement wordt met 7 stemmen tegen 2 bij 2 onthoudingen aangenomen en de tekst wordt aldus gewijzigd.

- Een negende amendement, voorgesteld door de heer Carl Decaluwé, strekt ertoe in de vierde paragraaf, 2° na de woorden "kinderen en volwassenen" toe te voegen "teneinde weerbaarheid te creëren".

De heer Carl Decaluwé stelt dat het hier een verfijning betreft waardoor voor een stuk reeds de richting wordt aangegeven die inzake de ondersteuning van betrokken organisaties en initiatieven moet worden gevolgd.

Het amendement wordt met 11 stemmen aangenomen en de tekst wordt aldus gewijzigd.

- Een tiende amendement, voorgesteld door de heren Kris Van Dijck, Jos Geysels en Carl Decaluwé, strekt ertoe in de vierde paragraaf, 4° toe te voegen "waarbij administratieve geldboetes in overweging worden genomen".

De heer Jos Geysels verklaart dat op die manier een iets uitdrukkelijker formulering wordt opgenomen voor wat betreft de handhaving van overtredingen inzake reclame.

Het amendement wordt aangenomen met 10 stemmen bij 1 onthouding en de tekst wordt aldus gewijzigd.

- Een elfde amendement, voorgesteld door de heren Jos Geysels en Kris Van Dijck, strekt ertoe aan de vierde paragraaf een 6° toe te voegen, luidende "de nieuwe leiding van de BRTN aan te sporen een jeugdjournaal in te voeren".

De heer Jos Geysels verwijst naar de derde paragraaf, 3°, waarin het Vlaams Parlement er zich toe engageert "de nieuwe leiding van de BRTN aan te moedigen een jeugdjournaal in te voeren". Hij stelt voor om ook van de Vlaamse regering een gelijkaardig engagement te vragen, zodat de resolutie een iets krachtadiger formulering en een minder vrijblijvend karakter krijgt.

Het amendement wordt met 3 stemmen tegen 8 verworpen.

- Een twaalfde amendement, ingediend door de heer Carl Decaluwé, strekt ertoe in de vijfde paragraaf na de woorden "ouders en andere opvoeders" in te voegen "en socio-culturele werkers".

Dit amendement wordt echter ingetrokken.

V. Eindstemming

Een lid verklaart voor de eindstemming dat hij weliswaar sympathie heeft voor het voorstel van resolutie, maar dat hij het toch een vrijblijvende oefening vindt. Hij stelt vast dat de commissie niet bereid is zich uit te spreken over concrete zaken, zoals bijvoorbeeld de eis voor een jeugdjournaal op de BRTN. Een jeugdjournaal zou slechts 125 miljoen frank of 0,2 % van de dotatie aan de BRTN kosten. De spreker pleit ervoor dat deze eis moet worden hard gemaakt in het kader van de toekomstige beheersovereenkomsten. Ten slotte stelt hij dat de meerderheid in deze resolutie eigenlijk zegt dat de minister voor mediabeleid zijn eigen decreten niet afdwingbaar stelt. Om deze redenen zal de fractie van de spreker, ondanks welgemeende sympathie voor het voorstel, zich bij de stemming onthouden.

Het geamendeerde voorstel van resolutie wordt aangenomen met 10 stemmen bij 1 onthouding.

De Verslaggever,

Carl DECALUWE

De Voorzitter,

Marijke DILLEN

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op het feit dat

1° er een gezond evenwicht moet bestaan tussen waarden en kwaliteit enerzijds en kijkcijfers en rendabiliteit anderzijds ;

2° kinderen en jongeren recht hebben op kwalitatieve programma's, aangepast aan hun leeftijd en hun leefwereld ;

3° kinderen en jongeren de meest kwetsbare kijkersgroep vormen en aldus recht hebben op passende beschermingsmaatregelen tegen uitzendingen die een bedreiging vormen voor hun affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen ;

4° de reclameregels in de decreten betreffende de radio-omroep en de televisie, gecoördineerd op 25 januari 1995, en in de code voor reclame en sponsoring vaak straffeloos met de voeten worden getreden ;

5° kinderen behoefte hebben aan correcte en begrijpelijke informatie over de actualiteit, gebracht op een wijze die hen aanspreekt ;

6° België in 1994 het Verdrag van de Rechten van het Kind, aangenomen te New York op 20 november 1989, heeft ondertekend, waarbij in artikel 17 de werking van de massamedia aan normen onderworpen wordt ;

– onderstreept de noodzaak van een aantal maatregelen, al dan niet wetgevende, die aansluiten bij wat hierboven vermeld wordt, en die er grotendeels op gericht zijn om de programmamakers en de omroepen te stimuleren tot positieve initiatieven ten opzichte van kinderen en jongeren ;

– engageert zich ertoe om

1° de schrijvende pers uit te nodigen en te stimuleren om in de toekomst meer aandacht te hebben voor kinderprogramma's ;

2° de omroepen rond de tafel te brengen met als inzet een deontologische code voor kinderprogramma's die door de omroepen zelf gecontroleerd wordt en ze aan te sporen het 'Handvest voor Kindertelevisie' te onderschrijven, in navolging van de openbare omroep ;

3° de nieuwe leiding van de BRTN aan te moedigen om een jeugdjournaal in te voeren ;

4° contacten te leggen met de federale parlementen en met het Europees parlement om aanvullende en gecoördineerde initiatieven te nemen in verband met kinderen en televisie, daarbij rekening houdend met de respectieve bevoegdheden ;

5° internationale samenwerking aan te moedigen op het vlak van de produktie, uitwisseling en verspreiding van informatie en materiaal dat tot sociaal en cultureel nut van het kind kan zijn en dat afkomstig mag zijn uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen ;

6° passende maatregelen te nemen om strikte beperkingen op te leggen aan gewelddadige programma's, onder meer het vaststellen, na onderzoek hierover, van een tijdstip waarvóór deze programma's niet mogen uitgezonden worden ;

– vraagt de Vlaamse regering

1° een jaarlijkse prijs in te stellen ter aanmoediging van de eigen produktie van goede kinderprogramma's ;

2° ondersteuning te geven aan organisaties en initiatieven die audio-visuele vorming aanbieden aan kinderen en volwassenen teneinde weerbaarheid te creëren ;

3° de bevoegdheid van de Vlaamse Geschillenraad voor Radio en Televisie te verruimen tot de beoordeling van klachten over programma's op basis van de voorschriften van artikel 78 van de decreten betreffende de radio-omroep en de televisie, gecoördineerd op 25 januari 1995 ;

4° een bekendmakingscampagne te voeren voor de Vlaamse Raad voor Reclame en Sponsoring op Radio en Televisie, de sanctionering van overtreding van reclameregels te verfijnen en toe te zien op een effectief handhavingsbeleid, waarbij administratieve geldboetes in overweging worden genomen ;

5° gedurende een overgangsperiode van één jaar een kijkerstelefoon en -adres binnen de media-administratie te installeren waar de positieve en negatieve kijkkritiek op een professionele wijze wordt geregistreerd en geanalyseerd om op die manier richtinggevend te zijn voor een vernieuwing van het beleid en de regelgeving ;

– drukt ten slotte de wens uit dat de te nemen maatregelen sensibiliserend zullen werken voor ouders en andere opvoeders, die immers de grootste verantwoordelijkheid zullen blijven dragen voor de jongeren.

BIJLAGE

Hoorzitting met deskundigen

Hoorzitting met deskundigen

Ter voorbereiding van de bespreking van het voorstel van resolutie van de heer Michel Doomst en mevrouw Kathy Lindekens betreffende een aantal maatregelen in verband met kinderen en televisie organiseerde de Commissie voor Mediabeleid op 24 juni 1996 een hoorzitting met deskundigen en betrokkenen uit de sector.

Achtereenvolgens kwamen aan bod :

- de heer Rob Maes, eindredacteur van het NOS-jeugdjournaal ;
- de heer Wim Van Severen, producer BRTN-Jeugd ;
- de heer Peter Nikken, projectleider Stichting Jeuginformatie Nederland, project Kinderkast ;
- de heer Tom Van der Voort, hoogleraar pedagogiek aan de Rijksuniversiteit Leiden ;
- mevrouw Carine Van Steenbrugge, studiedienst van de Bond van Grote en Jonge Gezinnen ;
- de heer Jan Van Gils, directeur NDO-Onderzoekscentrum Kind en Samenleving.

I. De heer Rob Maes, eindredacteur van het NOS-jeugdjournaal

De heer Rob Maes : Een democratisch land is herkenbaar aan de aandacht voor kinderen. Dat was een van de argumenten waarmee in 1984 het licht definitief op groen werd gezet voor het jeugdjournaal. Tot dan werd het jeugdjournaal tweeëneenhalf jaar op proef uitgezonden. Daaraan waren enkele jaren van wikken en wegen voorafgegaan, over de vraag of er wel zo'n jeugdjournaal moest komen. Hierover bestonden aanvankelijk grote twijfels, zowel bij maatschappelijke organisaties, kerken als bij omroeporganisaties. Er werd een aantal pertinente vragen gesteld. Kan een jeugdjournaal wel onpartijdig zijn ? Moeten we kinderen wel confronteren met allerlei zware nieuwsontwikkelingen ? Zijn kinderen wel geïnteresseerd in nieuws ?

In 1984, toen men besloot om het jeugdjournaal zijn definitieve status te geven, had het programma zelf die vragen afdoende beantwoord. Vanaf dat jaar gingen de ontwikkelingen zeer snel. In de proefperiode duurde het jeugdjournaal zes minuten en werd het vijf dagen per week uitgezonden. Een vaste staf van zes medewerkers werkte eraan mee. Momenteel heeft het jeugdjournaal vijftien vaste medewerkers, onder wie dertien journalisten. Dit zijn stuk voor stuk professionele, goed opgeleide vakmensen, die bewust de keuze hebben gemaakt om voor kinderen te werken. Samen maken ze nu zes jeugdjournaals per week, die elk tien minuten duren.

Het jeugdjournaal is een nieuwsrubriek voor kinderen, niet zomaar een kinderprogramma. Het maakt deel uit van het NOS-journaal, het nieuws voor volwassenen. Het valt onder de eindverantwoordelijkheid van de hoofdredactie van het journaal voor volwassenen. Het maakt ook gebruik van alle ondersteunende afdelingen van het grote journaal. Verslaggevers van het NOS-journaal leveren eveneens bijdragen voor het jeugdjournaal. Dit geldt ook voor de buitenlandse correspondenten. Ook het omgekeerde is mogelijk : het jeugdjournaal levert nieuws aan het journaal voor volwassenen.

Binnen het NOS-journaal heeft het jeugdjournaal een volstrekt onafhankelijke positie. Het bepaalt zelf welke onderwerpen worden uitgezonden. Het jeugdjournaal heeft wel geen eigen budget. Het deelt mee in de financiën die aan het NOS-journaal ter beschikking worden gesteld.

Het jeugdjournaal is dus ondergebracht in de journaalorganisatie. Dit toont aan dat het vanaf het begin serieus is genomen als nieuwsrubriek. Het is gewoon één van de zes grote nieuwsbulletins die dagelijks door de nieuwsredactie van het journaal worden verzorgd. Het neemt wel een bijzondere positie in omdat het als enige op een specifieke doelgroep is gericht, namelijk kinderen van tien tot twaalf jaar. Dit is de leeftijd waarop kinderen als een spons informatie in zich opzuigen.

Ik ben ervan overtuigd dat deze inbedding in de nieuwsorganisatie de beste uitgangspositie is bij het maken van een kwalitatief verantwoord jeugdjournaal. Als dit niet haalbaar is, zouden er toch zeker sterke banden met de nieuwsorganisatie moeten bestaan.

Als doelgroep voor het jeugdjournaal is dus gekozen voor de tien- tot twaalfjarigen. Dat is de bovenbouw van wat in Nederland de basisschool wordt genoemd. Dit is de leef-

tijdsgroep die een enorme belangstelling begint te ontwikkelen voor alles wat er buiten haar directe leefomgeving gebeurt.

Werken voor die groep legt een grote verantwoordelijkheid op de schouders van de makers van het jeugdjournaal. Uit onderzoek blijkt dat voor kinderen televisie het belangrijkste massamedium is. De kinderen denken dat wat het jeugdjournaal laat zien, ook in werkelijkheid zo is. We moeten er dus voor zorgen dat wat we laten zien, ook correct is. Het beeld dat we geven moet compleet zijn. De redactie van het jeugdjournaal hoeft er zich dan ook voor om een te versplinterd, gefragmenteerd beeld van de werkelijkheid te geven. We beperken ons niet tot de vragen wie, wat en waar. In het programma moeten ook het hoe, het waarom en het waartoe aan bod komen. We stellen het nieuws niet voor als een schijnbaar toevallige reeks incidenten ; we moeten oorzaken en gevolgen aangeven.

Als we het nieuws op deze manier aanbieden, kan dit de kinderen helpen om zich een beeld te vormen van de wereld. Aan de hand van het nieuws van de dag, geven we steeds in het kort de voorgeschiedenis en de achtergronden. Daarbij komt ook veel herhaling ; we doen dit soms verschillende dagen na elkaar. Die herhaling stelt de regelmatige kijker in staat om de puzzel compleet te maken. Ook de kijkers die af en toe kijken, krijgen zo een beter inzicht in de gebeurtenissen.

Onze verantwoordelijkheid strekt zich ook uit tot het niveau waarop we het nieuws aanbieden. Kinderen van tien tot twaalf jaar kunnen zich in verschillende ontwikkelingsfasen bevinden. De jongste tienjarige is net toe aan het verwerken van een concreet bericht. De oudste twaalfjarige kan al redelijk abstract denken, en wil zélf conclusies trekken. Om aan beide eisen te voldoen, reiken we een onderwerp in lagen aan, en bieden we de informatie stap voor stap aan.

Het jeugdjournaal moet nieuws begrijpelijk en herkenbaar weergeven. Dat vraagt van volwassen journalisten een groot inlevingsvermogen in de belevingswereld van kinderen. Toch wordt op de redactie zelden de vraag gesteld : zouden kinderen dit leuk vinden ? De eerste vraag die we stellen is : vinden we dit onderwerp zélf interessant, leuk, grappig of belangrijk ? Als dit zo is, vragen we ons af wat de beste manier is om dit verhaal aan kinderen te vertellen, zodat onze eigen verwondering of verbazing ook bij hen ontstaat. Ik vind het een flauw onderwerp, een flauw verhaal, maar ik denk dat kinderen het wel leuk vinden : deze opmerking is bij ons niet aan de orde. Dit is immers een benadering uit de hoogte, die door kinderen feilloos wordt gevoeld.

Er zijn twee grondslagen voor de nieuwsselectie van het jeugdjournaal. Onze eerste opdracht is om het grote wereldnieuws – het nieuws uit de wereld van de volwassenen – te brengen : de verkiezingen in Rusland, de parlementaire enquête over opsporingsmethoden van het openbaar ministerie, protesten tegen kernproeven, de gekke-koeienziekte, enzovoort. In deze categorie komt ook vaak gewelddadig nieuws voor : oorlogen, rampen en misdaden. Dit maakt nu eenmaal een belangrijk deel uit van het grotemensennieuws. Of we dit nu leuk vinden of niet, dit is de nieuwscultuur. Nieuws is datgene wat afwijkt van het gewone. Vaak is dat slecht nieuws.

Onze tweede taak onderscheidt ons het meest van de andere journaals. We brengen nieuws uit de kinderwereld. Meestal komt dit nieuws in geen enkel journaal terug : kinderen die hun boomhutten moeten afbreken omdat ze geen bouwvergunning hadden, kinderen die met behulp van een landkaart een oude bunker ontdekken en opgraven, kangoeroes die uit een privé-dierenpark ontsnappen, kinderen die de golfballetjesauto-maat van een golfclub kraken, kinderen van de theaterschool die moeten stoppen met optreden omdat ze de arbeidswet overtreden, een symposium waarop onderzoekers voor aparte jongens- en meisjesscholen pleiten.

We besteden ook uitgebreid aandacht aan gebeurtenissen in de sfeer van de kindercultuur : films, boeken, culturele prijzen en bijzondere theatervoorstellingen. In elke uitzending hoort minstens één onderwerp uit deze categorie – speciaal kindernieuws – thuis. Wat betreft het nieuws uit de wereld van de volwassenen, is in principe geen enkel onderwerp taboe. Alles moet kunnen. We hebben nu eenmaal de keuze gemaakt voor een nieuwsrubriek. Dit schept verplichtingen : het presenteren van het nieuws van die dag. Ook beelden van geweld, mits voldoende gedoseerd en geselecteerd, horen thuis in het nieuwsjournaal. Indien we van een bepaald onderwerp zouden vinden dat we het niet kunnen uitzenden omdat het te gewelddadig is, zouden we daarmee de bestaansgrond van het nieuwsjournaal wegnemen.

Integendeel, door dit delicate onderwerp op een goede manier aan te bieden, kunnen we kinderen helpen het nieuws te verwerken. Hoe gewelddadig ook, het helpt niet als we beelden voor kinderen weghouden. Kort na onze uitzending begint het journaal voor vol-

wassenen. Uit onderzoek blijkt dat ook daar veel kinderen naar kijken. Ook daar zien ze die gewelddadige beelden, nu echter niet voorzien van de achtergrondinformatie die ze nodig hebben. Alleen al om die reden is het hypocriet om de schokkende beelden weg te laten uit het jeugdjournaal.

Omdat het jeugdjournaal een nieuwsrubriek is, zijn we verplicht om dat soort nieuws aan onze kijkers te presenteren. Dit is precies wat een jeugdjournaal onderscheidt van een gewoon kinderprogramma. De makers van een kindermagazine kunnen tamelijk vrijblijvend selecteren uit mogelijke onderwerpen. De makers van het jeugdjournaal zijn verplicht het belangrijke grote nieuws aan te bieden.

Het criterium van de nieuwsaarde bepaalt dus of een onderwerp al dan niet wordt gekozen. De volgende vraag is dan hoe je een onderwerp brengt. Vaak hoor ik het argument dat gewelddadige beelden in het jeugdjournaal thuishoren omdat kinderen er anders toch wel mee worden geconfronteerd. Het zou dan onze taak zijn om de schrik die de journaals voor volwassenen bij kinderen tweegbrengen, weg te nemen.

Op zich is die vaststelling juist. Toch gebruik ik dit argument nooit om het tonen van geweld in het jeugdjournaal te verantwoorden. Deze stelling suggereert immers dat het jeugdjournaal zijn bestaansrecht ontleent aan de aanvullende waarde die het heeft ten opzichte van de media voor volwassenen. Dit is natuurlijk niet zo. Het jeugdjournaal ontleent zijn bestaansrecht vooral aan het recht van kinderen om geïnformeerd te worden, zodat ze kunnen opgroeien tot mondige burgers.

Om dat te kunnen, is het nodig om zo goed mogelijk te weten hoe deze wereld in elkaar zit. We gaan ervan uit dat onze kijkers – kinderen van tien tot twaalf jaar – de informatie en de beelden die we aanbieden, zelfstandig moeten kunnen verwerken. Het is prachtig als vaders en moeders meekijken. Het is ook fantastisch als onderwijzers in de klas met het jeugdjournaal werken. We gaan hiervan echter niet uit.

De laatste jaren heeft het jeugdjournaal aandacht besteed aan vrijwel alle onderwerpen die in de Nederlandse samenleving taboe zijn of waren. De vraag is dan niet of we het onderwerp moeten kiezen, maar hoe we het moeten brengen. We hebben het onderwerp euthanasie behandeld via een gesprek met een man wiens vrouw door euthanasie was gestorven. Daarnaast zetten we ook de argumenten van de tegenstanders van euthanasie op een rij. Kanker bij kinderen is al regelmatig aan de orde geweest in het jeugdjournaal. Zo maakten we bijvoorbeeld een portret van een twaalfjarig kankerpatiëntje, van zijn dagelijkse doen en laten, inclusief de behandeling. Ook onderwerpen als kindermishandeling, incest en aids werden in het jeugdjournaal behandeld.

We vertrekken voor de behandeling van deze onderwerpen steeds van een strikt standpunt : laat kinderen niet achter met het machteloze gevoel dat de situaties hopeloos zijn. Laat altijd zien dat er hoop is, hoe weinig ook. Laat zien wat er wordt gedaan om wan-toestanden te verhelpen.

Kinderen komen vaak voor in het jeugdjournaal, echter nooit in de actieve rol van presentator of verslaggever. Voor onze medewerkers hebben we de keuze gemaakt dat dit vakmensen moeten zijn, afgestudeerde journalisten. Kinderen komen wel in het jeugdjournaal voor als deskundigen. Niemand kan duidelijker maken wat de gevolgen zijn van een slechte omgangsregeling na een echtscheiding. Niemand kan beter vertellen hoe het is om jong te zijn en een dodelijke ziekte te hebben.

Uiteraard houden we rekening met de mening van kinderen : hoe waarderen ze het jeugdjournaal ? Om daar een goed beeld van te krijgen, gaat een redacteur elke twee weken op schoolbezoek. We laten kinderen in de hoogste groepen een paar onderwerpen zien waarover we zelf twijfels hadden. Zo zien we of we erin slagen om het onderwerp op een voor kinderen heldere en toegankelijke manier uit te leggen. We leren heel wat uit deze bezoeken.

Ten eerste is het een constante evaluatie van het niveau van onze uitzendingen. Worden ze niet te moeilijk ? Op de tweede plaats is het een voortdurende bevestiging van wat we al wisten : onderwerpen over dieren, over het milieu en over sport scoren hoog, net als de onderwerpen waarin kinderen zelf een hoofdrol spelen. Onderwerpen over politiek en over economie scoren laag. Deze hitlijst van voorkeursonderwerpen van kinderen is uiteraard voor de redactie niet de enige norm. Als Rusland binnenkort kiest voor Jeltsin of Zjoegjanov, besteden we daar aandacht aan, of kinderen dat nu leuk vinden of niet.

Uit mijn verhaal tot nu toe zou misschien de indruk kunnen ontstaan dat het jeugdjournaal een bloedserieus programma is, dat bol staat van geweld en taboe-onderwerpen. Dat is het dus zeker niet. Het jeugdjournaal bestaat over het algemeen voor meer dan de

helft uit onderwerpen die zeer toegankelijk en herkenbaar zijn voor kinderen. In het jeugdjournaal vinden we een aanmerkelijk hoger percentage aan goed nieuws, dan in de andere nieuwsbulletins. Bovendien proberen we om in elke uitzending een verrassing te hebben, een onderwerp dat op z'n minst een glimlach veroorzaakt.

Kinderen moeten het gevoel hebben dat het jeugdjournaal van hen is. Het jeugdjournaal is onpartijdig en evenwichtig in zijn berichtgeving, maar het staat wel aan de kant van de kinderen. Als de regering kindertehuizen wil sluiten, doet het jeugdjournaal verslag van de acties daartegen. Als de politie een dertienjarige jongen een paar dagen in de cel opsluit, vraagt het jeugdjournaal waarom dat nu nodig is. We doen dit niet om de kinderen een mening op te dringen over het gedrag van volwassenen tegenover leeftijdsgenoten, maar wel om hen in staat te stellen die mening te vormen.

Steeds opnieuw blijkt dat het jeugdjournaal sterk wordt gewaardeerd. We ontvangen veel positieve reacties van kijkers. Ook de kijkcijfers zijn heel positief. Voor 1995 hadden we een daggemiddelde van 502.000 kijkers. Dit aantal is de voorbije jaren vrijwel stabiel gebleven. Rekening houdend met de sterk toegenomen concurrentie van het steeds groeiende aantal zenders, is dit toch wel een opmerkelijke prestatie. Ook al hebben we geen concrete cijfers, toch weten we dat ook in Vlaanderen het Nederlandse jeugdjournaal goed wordt bekeken.

De waardering voor het jeugdjournaal blijkt eveneens uit de talrijke prijzen die het al heeft gekregen. In 1995 kreeg het nog de Kinderkast, de onderscheiding voor de beste Nederlandstalige kinderprogramma's. Het jeugdjournaal kreeg in de categorie non-fictie zowel de Grote Kinderkast van de vakjury, als de Kleine Kinderkast van de publieksjury, dus van de kinderen zelf. Ook in Vlaanderen viel het jeugdjournaal al in de prijzen. In 1992 ontving het, uit handen van minister-president Van den Brande de prijs van het Mechelse Speelgoedmuseum.

In een democratische samenleving informeert de pers de burgers en stelt hen zo in staat om keuzes te maken. Het klinkt misschien wat idealistisch, maar met het jeugdjournaal willen we die overtuiging ook naar de kinderen uitdragen. Kinderen beschikken immers over weinig op hen afgestemde informatie over de dagelijkse gebeurtenissen in de wereld. Een jeugdjournaal is een noodzaak om kinderen toegang te verlenen tot die informatie, en bijgevolg om hen te helpen tot democratische burgers op te groeien.

In Europa is de NOS niet de enige omroep met een jeugdjournaal. De BBC maakt voor de Britse kinderen al 23 jaar het dagelijkse nieuwsprogramma Newsround. Dit is hiermee het oudste jeugdjournaal. Verder zijn er ook in Duitsland, Oostenrijk, Portugal en Turkije jeugdjournaals. Al deze jeugdjournaals verschillen uiteraard grondig qua aanpak en invalshoek. Ze worden gemaakt vanuit de eigen specifieke culturele achtergrond, maar toch zijn er ook belangrijke overeenkomsten.

Deze overeenkomsten vormen de basis voor een intensieve samenwerking, die vooral de laatste jaren is gegroeid. We wisselen, waar mogelijk, een aantal onderwerpen uit. Sinds bijna drie jaar beschikken we hiervoor over een dagelijkse satellietuitwisseling. Niet alleen de zes jeugdjournaals maken hiervan intensief gebruik, maar ook een aantal wekelijkse actualiteitenprogramma's voor kinderen in diverse Europese landen. Zelfs nieuwsbulletins voor volwassenen maken soms gebruik van onderwerpen die we onze collega's aanbieden of die we zelf aangeboden krijgen. Ik hoop voor de kinderen in Vlaanderen dat er binnenkort ook een Vlaamse deelnemer aan die uitwisseling zal deelnemen.

Mevrouw Kathy Lindekens : Mijnheer Maes, een van de vragen die u zichzelf vooraf hebt gesteld, was de vraag of kinderen wel voldoende zijn geïnteresseerd in het nieuws. Hoe hebt u dat uiteindelijk gezien of gemeten ?

Het jeugdjournaal is een van de zes nieuwsbulletins die in Nederland worden uitgezonden. Betekent dit dat de hoofdredactie, of het hoofd van de omroep, het jeugdjournaal op hetzelfde niveau plaatst als de andere journaals ?

Een bekende jeugdauteur in Vlaanderen zei ooit dat het schrijven van een boek voor kinderen net hetzelfde is als schrijven voor volwassenen ; alleen moet je dat beter doen. Is dat ook zo voor de makers van het jeugdjournaal ?

U zei ook dat men de kinderen zeker niet vanuit de hoogte mag benaderen. Ik ga inderdaad akkoord dat dit juist het jeugdjournaal zo waardevol maakt. U had het ook over de grotere aandacht voor cultuur, meer dan in een journaal voor volwassenen. Was dit een bewuste keuze ? Wat waren de uitgangspunten voor deze visie ?

U vindt ook dat het nieuws voor het jeugdjournaal op een positieve manier moet worden benaderd. Men kan eenzelfde nieuwsfeit vanuit verschillende kanten bekijken. Men kan de nadruk meer op de positieve, of meer op de negatieve kanten leggen. Kan een jeugdjournaal hierdoor ook heilzaam zijn voor volwassenen ?

Ten slotte zei u dat een kinderjournaal een noodzaak is. In België is men daar nog niet volledig van overtuigd. Paul Muys, een bekende ex-journalist, verklaarde onlangs nog in een tijdschrift dat het onzin is dat kinderen een eigen jeugdjournaal moeten hebben. Hij vindt dat ze maar naar het nieuws voor volwassenen moeten kijken. Kunt u nog een extra tip geven om de verantwoordelijken van de omroepen te overtuigen dat een jeugdjournaal wel degelijk noodzakelijk is ?

De heer Michel Doomst : Ik wil de heer Maes danken omdat hij vandaag aanwezig is om de instanties van onze eigen openbare omroep een duwtje in de rug te geven. Deze laatste zijn blijkbaar op zoek naar mogelijkheden om een jeugdjournaal te creëren. Een vaak gebruikt argument luidt dat het moeilijk zal zijn dit te realiseren omwille van budgettaire overwegingen. Daarbij wordt een eerste vraag aan de orde gesteld, namelijk : welk personeel heb je daarvoor nodig ? Hebt u wat de recrutering betreft de indruk dat het eenvoudig is voor journalisten om vlot over te schakelen van het nieuws voor volwassenen naar de mogelijke opmaak van een jeugdjournaal ? Wordt hiertoe specifiek gerecruteerd ?

In het licht van de beperkte budgettaire middelen, waarmee we hoe dan ook rekening moeten houden, vragen sommigen zich af of het niet mogelijk is het vooravondjournaal – dat toch reeds wordt geproduceerd – in een meer begrijpbare vorm te brengen. Op die manier zouden brede lagen van de bevolking, waaronder ook kinderen, daar nuttig gebruik van kunnen maken. Acht u zoiets haalbaar ? Of zegt u : nee, het moet echt specifiek gericht zijn op de doelgroep van de tien- tot twaalfjarigen ?

Een derde vraag betreft de respons van de kinderen. Mevrouw Lindekens haalde het even aan : sommigen zeggen dat men geen inspanning moet doen om een specifiek jeugdjournaal te maken. Zij verklaren dat men de kinderen moet leren kijken naar het journaal voor volwassenen. Kunnen jullie, op basis van jullie aanzienlijke ervaring, zeggen hoeveel jongeren toch nog blijven kijken naar het grote journaal ? Hebben er hieromtrent enquêtes plaatsgevonden ? In welke mate werken jullie samen met het onderwijs ? Ik heb immers de indruk dat vanuit die hoek grote stimuli betreffende een jeugdjournaal kunnen worden gegeven.

Jullie hebben bewezen dat een jeugdjournaal mogelijk is. Zijn jullie binnen jullie constellatie een vaste waarde geworden ? Of bestaat de indruk dat men zich wat dat betreft enigszins vergist heeft en dat er moet worden teruggeschroefd ?

De heer Kris Van Dijck : Mijnheer Maes, in Vlaanderen bestaat er een discussie over reclame voor en na kinderprogramma's. Hier werd decretaal opgelegd dat er gedurende een bepaalde tijd voor en na kinderprogramma's geen reclame kan worden uitgezonden. Wat is de situatie in Nederland, meer specifiek wat het jeugdjournaal betreft ? Wordt dit programma voorafgegaan en beëindigd door reclame of niet ?

De heer Dirk Van Mechelen : Mijnheer Maes, jullie brengen 6 maal gedurende 10 minuten een jeugdjournaal. Dit zijn dus 60 minuten per week en dit gedurende 52 weken. Als ik de berekening maak komt dit qua personeelskosten neer op een kostprijs van ongeveer 100.000 frank per uur. Kan u ons daar meer gegevens over verstrekken ? Dit onderwerp heeft hier in het verleden immers al eens voor een gigantische discussie gezorgd.

De heer Rob Maes : Ik moet u eerlijk bekennen dat ik niet zo heel precies thuis ben in de financiële details, hoewel dit misschien vreemd klinkt. Het jeugdjournaal maakt deel uit van het NOS-journaal. Dit laatste krijgt een uurbedrag toegewezen, hetwelk dus ook voor het jeugdjournaal geldt. Ik meen dat dit uurbedrag 130.000 Nederlandse gulden bedraagt.

De heer Tuur Van Wallendael : Wat is de verhouding tussen uzelf en de hoofdredacteur van het grote journaal ? Hebt u al klachten ontvangen, bijvoorbeeld betreffende uw onderwerpskeuze of vooringenomenheid bij de uitvoering ? Waren die klachten afkomstig van kinderen of van volwassenen ?

De heer Carl Decaluwé : Naast het financiële is ook het bereik natuurlijk belangrijk. U hebt het over 502.000 kijkers per dag. Hebt u een idee welk percentage dat uitmaakt van uw doelgroep ?

De heer Rob Maes : Zelf ben ik in het begin niet betrokken geweest bij de totstandkoming van het jeugdjournaal. Men heeft zich echter gebaseerd op een onderzoek dat de belangstelling van kinderen voor een jeugdjournaal naging. Deze werd voldoende groot geacht, zodat de toenmalige hoofdredacteur van het journaal beslist heeft ermee van start te gaan. Ook uit onderzoeken die de voorbije jaren regelmatig plaatsvonden blijkt steeds dat kinderen een grote belangstelling hebben voor het nieuws. Ook blijkt uit een onderzoek uitgevoerd door de stichting Kinderkast dat een groot aantal kinderen uit de doelgroep van het jeugdjournaal ook naar het 8 uur-journaal kijkt. Daaruit blijkt eveneens hun belangstelling voor nieuws. Vraag je echter naar de waardering van de journaals, dan blijkt dat de waardering voor het jeugdjournaal aanmerkelijk hoger ligt. Daar kan je de conclusie uit trekken dat kinderen heel veel naar nieuws kijken, ook naar nieuws voor volwassenen. Dat laatste doen ze waarschijnlijk samen met hun ouders, waardoor ze worden meegesleept in dat kijkgedrag. Die laatsten kijken immers naar het journaal op een tijdstip dat families vaak samen naar TV kijken. Dus kijken kinderen ook mee.

U had een vraag over de positie van het jeugdjournaal binnen het NOS-journaal. Het jeugdjournaal bestaat vijftien jaar. Je kan heel duidelijk stellen dat dit journaal een gelijkwaardige positie heeft. Gaat het bijvoorbeeld over buitenlandse operaties, verslaggevers die naar het buitenland gaan, dan wordt vanzelfsprekend mee overwogen of er een verslaggever van het jeugdjournaal mee moet. In het begin was dat anders. Het heeft een tijd geduurd alvorens die positie werd bereikt. In het begin waren er – ook binnen het journaal – veel collega's die zich afvroegen waarom dat nodig was en die het maar lastig vonden dat ze nog eens een extra vraag aan een minister of een kamerlid moesten stellen op het niveau van het jeugdjournaal.

In de loop der jaren heeft het jeugdjournaal zich echter een gelijkwaardige positie bevochten, die ook binnen de journaalgemeenschap onomstreden is. Of het jeugdjournaal het beter moet doen dan het journaal voor volwassenen vind ik enigszins een hypothetische vraag. Of je nu het ene soort journaal of het andere maakt, je moet het zo goed mogelijk doen. Volwassenen zeggen vaak dat ze naar het kinderjournaal kijken omdat ze het dan beter begrijpen. Je zou dus kunnen zeggen dat het journaal soms stukjes uitleg of achtergrond laat liggen die er wel bij zouden horen. Wat dat betreft zouden ze wel eens naar het jeugdjournaal mogen kijken.

Ik geloof niet dat we meer culturele onderwerpen brengen dan dat in de volwassenenjournaals het geval is. Er zijn bijna geen rubrieken voor kinderen waarin op een andere wijze aandacht wordt besteed aan dat soort evenementen. Er zijn geen rubrieken die kinderen attent maken op nieuwe theatervoorstellingen. Er is geen boeken- of filmrubriek voor kinderen.

We willen kinderen niet opzadelen met het idee dat de wereld een poel van ellende is. Al is het soms erg moeilijk om dat te vermijden. Zo was het erg moeilijk om bij de slachtingen in Rwanda beelden te brengen die nog ruimte voor perspectief of hoop lieten. Toch proberen we bij de behandeling van dergelijke onderwerpen steeds aan te geven wat er wordt gedaan om de problemen op te lossen. Zo zullen we aangeven welke landen er helpen. We moeten daarmee wel oppassen. Als we dit aspect te sterk benadrukken zouden we de waarheid immers geweld aandoen. Onderwerpen die uitzichtloos lijken kunnen we niet behandelen in de stijl van : het lijkt wel erg, maar eigenlijk valt het toch allemaal wel mee. Er moet daar dus erg goed worden gebalanceerd op de smalle lijn van de gruwelijke werkelijkheid en het ruimte scheppen voor perspectieven.

Het jeugdjournaal is voor kinderen een noodzaak. De hoeveelheid informatie die op kinderen – maar ook op volwassenen – afkomt is de voorbije jaren ontzettend groot geworden. Zo'n jeugdjournaal heeft de aanvullende taak om een selectie in het nieuwsaanbod te maken. Die gigantische, onoverzichtelijke massa informatie wordt daardoor wat inzichtelijk.

Inzake de opleiding en werving van journalisten kan ik het volgende zeggen. Het is zeker niet zo dat journalisten die voor de volwassenenjournaals werken, zonder probleem kunnen worden omgeschoold tot journalisten van het jeugdjournaal. Vooreerst dit : in beide gevallen moeten het uitstekende journalisten zijn. Daaraan mag niets schorten. Journalisten van het jeugdjournaal moeten wel een bijzondere neus hebben voor onderwerpen die voor kinderen interessant zijn. Dat moet gebeuren vanuit een echte belangstelling voor het onderwerp, en niet vanuit wat ik een marketinggerichte benadering zou willen noemen. Wij doen geen onderzoek naar wat kinderen leuk vinden, om op basis daarvan dan een journaal uit te bouwen.

Onze eigen nieuwsneus en onze eigen belangstelling zijn het uitgangspunt. De journalistieke invalshoek blijft het belangrijkste. Maar we moeten ons wel kunnen inleven in wat kinderen leuk vinden. We moeten misschien zelf een beetje kinds blijven, en met verbazing kunnen kijken naar wat er gebeurt. Men kan niet blasé achterover hangen, en de gebeurtenissen als evident aannemen. Dat is erg belangrijk. Niet elke journalist heeft die instelling, of kan dat aanleren. Bij de werving van nieuwe jeugdjournalalmedewerkers benadrukken we dat. Bij de aanwerving van een nieuwe bureauredacteur zullen we tijdens een sollicitatiegesprek een lijstje met een twintigtal onderwerpen voorleggen. Die onderwerpen zouden die dag eventueel in het jeugdjournaal kunnen komen. We willen dan graag horen wat de opvatting van de sollicitant ter zake is. Wat vindt hij van die onderwerpen ? Hoe kan men die op een originele en prikkelende wijze brengen, zodat kinderen het onderwerp begrijpen ? Dat is een belangrijk selectiecriteria.

Ik ben er niet voor om het niveau van een volwassenenjournaal aan te passen, en om dan te zeggen dat dit voor kinderen toegankelijk is geworden. Men zou zo'n aanpassing wel kunnen doorvoeren. Ik denk inderdaad dat teveel journaals in Nederland van teveel voorkennis van de kijker uitgaan. Ik denk dat het daarom erg zinvol zou zijn om in de volwassenenjournaals wat meer context, wat meer historische achtergronden te schetsen. Maar ik denk niet dat zo'n procédé tot een goed journaal voor kinderen leidt. Een van de belangrijkste uitgangspunten van het jeugdjournaal is dat wij veel belang hechten aan het nieuws uit de kinderwereld zelf, op scholen en dergelijke. Zo'n nieuws haalt niet de voorpagina's van de kranten. Zo'n nieuws zal niet de volwassenenjournaals openen. Dat soort kleine onderwerpen wordt steeds vaker als krentje in de pap van de volwassenenjournaals meegegeven. Maar ik denk dat het erg belangrijk is om die onderwerpen volwaardig in het kinderjournaal op te nemen. We maken geen uitzending over een wereld die niet de hunne is. We maken een uitzending over de wereld die in sommige opzichten wat verder van kinderen afstaat, maar in een aantal opzichten gaat het om de wereld waar zij deel van uitmaken.

De samenwerking met het onderwijs is erg beperkt. Wij vinden het erg goed als ouders meekijken, of als onderwijzers met het jeugdjournaal iets doen. Ik weet dat in bepaalde scholen de dag steeds wordt begonnen met het bekijken van het jeugdjournaal van de voorbije dag. Daarover wordt dan een gesprek georganiseerd. Ik vind dat een goede zaak. Maar we gaan er niet van uit dat dit gebeurt. We maken het jeugdjournaal vanuit een journalistieke invalshoek. We maken een programma van tien minuten, wat door kinderen individueel, thuis moet kunnen worden verwerkt. Al is het natuurlijk zo dat het jeugdjournaal in het onderwijs aan bod kan komen. Het jeugdjournaal is geen educatief programma ; die pretentie hebben we niet. We maken een nieuwsprogramma, en daarbij willen we helder te werk gaan. De wijze waarop het jeugdjournaal de onderwerpen brengt, bevat natuurlijk een heleboel didactische technieken. Maar dat is niet onze doelstelling.

Is het jeugdjournaal een vaste waarde geworden ? Ik geloof dat zonder enige terughoudendheid mag worden gezegd dat na vijftien jaar werking het jeugdjournaal een instituut in de Nederlandse samenleving is geworden. Iedereen kent het jeugdjournaal. Ik ken geen enkel signaal waaruit ik zou kunnen opmaken dat er op een of andere wijze aan de poten van dat journaal wordt gezaagd. Al moeten we in het Nederlandse omroepeland van vandaag alert blijven. Niets is er zeker.

Er is geen reclame voor en na het jeugdjournaal. Dat is vroeger wel het geval geweest. Ik moet hier eerlijk bekennen dat ik niet precies de regelgeving ter zake ken. Ik geloof dat er geen verbod op reclame voor en na kinderprogramma's bestaat. In elk geval wordt er rond het jeugdjournaal geen reclame uitgezonden.

De hoofdredactie van het NOS-journaal is de eindverantwoordelijke. Maar zij delegeert een belangrijk gedeelte van die taken aan de eindredactie van het jeugdjournaal. We functioneren autonoom in de keuze van de onderwerpen die we behandelen. Op dat vlak is er slechts op zeer grote afstand enige bemoeienis van de hoofdredactie. Die zal slechts ingrijpen als het heel erg fout zou gaan. Maar dat is tot vandaag nog niet het geval geweest.

Van kinderen krijgen wij nauwelijks of geen klachten over de behandeling van de onderwerpen. Wij krijgen wel brieven waarin kinderen hun bezorgdheid over bepaalde gebeurtenissen uiten. Met die reacties doen we soms iets in de uitzendingen. We krijgen wel heel incidenteel klachten van ouders. Dan gaat het meestal over het gewelddadige karakter van beeldmateriaal. Veel van deze klachten zijn het gevolg van het feit dat ook kinderen kijken die jonger zijn dan diegenen waarvoor wij het programma maken. Dat is vaak voor ons een dilemma. Het jeugdjournaal volgt onmiddellijk op Sesamstraat. Dat

betekent dat er een doorkijkeffect ontstaat en dat veel jongere kinderen, die naar Sesamstraat hebben gekeken, ook naar het jeugdjournaal kijken.

Dat zijn kinderen van twee, drie, vijf of zeven jaar. Sommige uitzendingen van het jeugdjournaal zijn toegankelijk voor kinderen van zes of zeven jaar. Maar dat is zeker niet het geval voor kinderen van drie of vier jaar, en vaak is dat ook niet het geval voor kinderen van zes of zeven jaar. Ons probleem is het volgende. Om programma's te maken voor kinderen van tien tot twaalf jaar mogen we niet teveel concessies doen. Als we ons niveau teveel zouden aanpassen, dan zouden we de doelgroep van tien- tot twaalfjarigen tekort doen. Deze groep kan veel meer aan dan wat nog jongere kijkers aankunnen.

Uit de meest recente onderzoeken, van december 1995, die gedaan werden ter gelegenheid van het vijftienjarig bestaan van het jeugdjournaal, blijkt dat in de doelgroep de helft van de kinderen aangeeft vaak naar het jeugdjournaal te kijken. Ruim 80 percent geeft aan regelmatig naar het jeugdjournaal te kijken. Dat zijn behoorlijke scores. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat elke dag zo'n hoog percentage kijkt. Het jeugdjournaal is typisch zo'n programma waarvan men niet moet verwachten dat kinderen er elke dag naar kijken. Dat is overigens ook voor het volwassenenjournaal het geval.

De heer Dirk Van Mechelen : Sesamstraat kan men moeilijk een zogenaamde trekker voor dat jeugdjournaal noemen. Sesamstraat is geen populair programma dat de kijkcijfers van het daaropvolgend programma moet helpen optrekken. Sesamstraat richt zich immers naar de doelgroep van de vier- tot achtjarigen. Het jeugdjournaal fungeert dus als trekker voor zichzelf.

Is het zo dat ongeveer 500.000 mensen naar het jeugdjournaal kijken ?

De heer Rob Maes : Inderdaad. Dat is het totale kijkersaantal : kinderen uit de doelgroep, jongere kinderen en volwassenen.

De heer Dirk Van Mechelen : Hoeveel kinderen zijn er in Nederland tussen tien en twaalf jaar ? Ik had graag vernomen welk het bereikcijfer van het jeugdjournaal in Nederland is.

De heer Rob Maes : Alleszins meer dan 50 percent van de kinderen uit de doelgroep wordt bereikt.

De heer Jos Geysels : Ik wil graag een vraag stellen in verband met de opmerking van de heer Maes betreffende het bewerkstelligen van een evenwicht bij het uitzenden van bepaalde gewelddadige beelden. Is daarin een taak weggelegd voor de wetgever ?

De heer Rob Maes : Neen. Het is namelijk heel moeilijk criteria vast te leggen wat dat betreft. Naar aanleiding van een lezing heb ik ooit een lijst gemaakt van onderwerpen waarbij je af moet wegen welke beelden je laat zien. Het is onze ervaring dat je dat steeds zaak per zaak moet beoordelen. Ieder beeld, iedere gebeurtenis heeft immers zijn eigen lading, zijn eigen emotioneel effect op de kijker. Je kan niet zeggen dat bijvoorbeeld het tonen van een lijk per definitie niet mag. Dat is erg afhankelijk van de context waarin dat plaatsvindt, van de vraag hoe dat bepaalde beeld er precies uit ziet. Gaat het al om hele brede criteria, dan is het nooit tonen van heel dichtbij van een herkenbaar lijk er één van. Dit kan immers identificatie met zich meebrengen. Het is echter soms nodig dat we iets laten zien van slachtoffers, van doden, om de ernst van de gebeurtenissen te benadrukken. Daarbij zullen we natuurlijk de meest bloederige beelden vermijden.

De heer Kris Van Dijck : Wat is de verhouding tussen binnen- en buitenlands nieuws ?

De heer Rob Maes : Dat is moeilijk te zeggen, maar ik denk dat dit ongeveer 60 percent binnenlands tegenover 40 percent buitenlands nieuws bedraagt.

II. De heer Wim Van Severen, producer BRTN-Jeugd

De heer Wim Van Severen : De BRTN kan zich voor een groot deel herkennen in het voorstel van resolutie van de heer Doornik en mevrouw Lindekens. Dat blijkt, geloof ik, vooral uit onze dagelijkse praktijk : gelukkig maar. Het blijkt al evenzeer uit diverse pers-artikels en studies, onder meer over wat ik de ethische traditie van de BRTN-kinderprogramma's inzake geweld zou kunnen noemen. Ik verwijs in dit verband naar een vrij recente, lijvige studie uitgevoerd in 1993 door Lieve Nolmans tot het bekomen van de graad van licentiaat in de communicatiewetenschappen. Ik geef een aantal markante externe feiten. Zo vergeleek ze bijvoorbeeld de commerciële met de openbare omroep. Ik wil vooraf zeggen dat het niet mijn bedoeling is van dit forum misbruik te maken om

een beetje te katten op de commerciële omroep. Dat zou weinig sportief zijn. U moet deze vergelijking derhalve eerder beschouwen als een vergelijking tussen wat de openbare omroep eigenlijk is versus wat bij vele commerciële omroepen, ook in ons land, gangbaar is.

Uit de studies blijkt dat de BRTN produkties uit heel wat meer landen betreft dan commerciële omroepen. Bij deze laatste kwam het merendeel uit de Verenigde Staten. Meestal waren er zelfs meer ingevoerde dan eigen produkten. Bij de BRTN bedroeg het aandeel van produkten van Europese origine op een bepaald ogenblik zelfs 91,2 percent. Globaal genomen echter brengt de BRTN voor zo'n 75 tot 80 percent kinderprogramma's van Europese origine. Als er dan al uit andere werelddelen en met name uit Angelsaksische landen wordt geïmporteerd, dan betreft het veelal Britse en ook Australische fictie, welke denk ik toch anders en minder gewelddadig is dan wat we doorgaans uit Amerika krijgen.

Bij de commerciële omroepen waren er slechts drie verschillende landen, bij de BRTN waren er dat 21. Ook blijkt dat meer dan de helft van de kinderprogramma's bij de BRTN in het Nederlands wordt aangeboden. Wat dat betreft waren 1990 en 1991 zelfs topjaren, met meer dan 60 percent. Nolmans noteert dat de BRTN dit doelbewust doet, terwijl bij de commerciële omroepen veel meer wordt ondertiteld. U begrijpt dat dit betekent dat de jongste kijkertjes per definitie worden uitgesloten. Wat de verschillende genres betreft is het aantal eveneens groter bij de openbare omroep : er zijn er namelijk een elf tot veertien verschillende genoteerd.

Dan is er het geweld, wat toch een thema is in dit voorstel van resolutie. Ik citeer en wil van tevoren nog even opmerken dat dit een citaat is van voor de komst van VT4 : zowel bij de VTM als bij de BRTN krijgen kinderen vooral geweldloze animatiereeksen te zien. In tegenstelling tot VTM zendt de BRTN zelden produkties met geweld uit. Einde citaat. Hierbij wil ik ruiterlijk toegeven dat je in 1993 ook wat de commerciële zender betreft niet kon spreken van een stortvloed van gewelddadige programma's. Dat geldt overigens, zoals gezegd, voor de publieke omroepen in het algemeen. Uit een artikel in *The Guardian* van 22 augustus 1995 blijkt dat men in Groot-Brittannië hetzelfde onderzoek heeft verricht. Daaruit bleek dat wat geweld betreft, BBC 1 en 2 voor alle programma's 23 tot 27 percent scoorden, terwijl dat voor Sky Movies en Movie Channel respectievelijk 79 en 81 percent bedroeg. Ook de commerciële zenders scoorden iets hoger, zij het niet zoveel, dan de publieke omroepen. Hiermee wil ik slechts één van de vele studies en persartikels aanhalen die verwijzen naar de ethiek die de BRTN sinds jaar en dag handhaaft in zijn kinderprogramma's.

Ten tweede wil ik verwijzen naar de nationale en internationale bekroningen. In de bundel die u ter beschikking wordt gesteld vindt u wat dat betreft een drie bladzijden lange bijlage. Dit jaar prijzen we ons gelukkig reeds meer nominaties en prijzen te hebben ontvangen dan er maanden in het jaar zijn verlopen. Volgens mij zegt dat iets over de waardering van de kinderprogramma's van de openbare omroep in binnen- en buitenland.

Ten derde is er ook de grote inbreng van de dienst BRTN-Jeugd in de internationale EBU-werking. Ik zeg dat graag omdat het voorstel van resolutie ook herhaaldelijk verwijst naar de Europese samenwerking. Welnu, ook daar heeft de BRTN sinds lang een traditie, die dateert van het begin van de EBU. Zoals u weet is deze organisatie vooral bekend omwille van het jaarlijkse Eurosongfestival en ook de dagelijkse sport- en nieuwsuitwisseling. Sinds jaar en dag bestaat daar ook een enthousiaste werkgroep Jeugd, waarmee we steeds samenwerken bij uitwisselingen. Het klapstuk daarvan was de Europese tekenfilmreeks 'Bert De Bos is boos', die nu beëindigd is. Dit initiatief was opgezet speciaal om een eigen Europese identiteit te creëren in de vooral door Amerikaanse en goedkope Japanse tekenfilms overspoelde animatiemarkt. De reeks heeft ook een ecologische boodschap en is helemaal niet gewelddadig. Ze is ook heel anders qua toonaard en klankband. Kortom, ze wil een eigen identiteit creëren. Ze wil daarmee aangeven wat we als openbare omroep in Europa op het vlak van animatie willen. Dat is natuurlijk een dure zaak : het betreft budgetten van 200 miljoen frank voor dertien maal 25 minuten. Dat is toch al veel, als u weet dat de dienst Jeugd van de BRTN het moet stellen met een budget van ongeveer 62 miljoen frank. Een dergelijke reeks betekent dus een drievoud hiervan. Dat is slechts mogelijk door die internationale samenwerking. Ook heeft de dienst Jeugd van de BRTN een inbreng in die EBU-werkgroep : ze bekleedt daar zelfs verantwoordelijke functies. Hiermee wil ik slechts zeggen dat die samenwerking al lang bestaat en dat we hopen dit te kunnen voortzetten.

Ten vierde mag een en ander ook blijven uit het 'Handvest voor Kindertelevisie', dat bijlage 2 is bij deze bundel. De BRTN heeft dit handvest op 26 september 1995 onderte-

kend. Het is in feite een nog concretere uitwerking van het Verdrag voor de Rechten van het Kind, waarnaar het voorstel van resolutie overigens verwijst. De BRTN is overigens nog steeds de enige Vlaamse en Belgische omroep die dit handvest ondertekende. Tenzij hier recent verandering in zou zijn gekomen. Bovendien anticipeerde de BRTN op de deontologische code waarvan sprake is. Er bestaat immers een intern ontwerp van zelfregulering of deontologische code, dat binnenkort zal worden besproken en geamendeerd binnen de BRTN. Inzake de deontologie van kindertelevisie wil de BRTN immers zijn volle verantwoordelijkheid opnemen.

Verder waardeert de openbare omroep de eerdere beslissing van de Vlaamse overheid om zich niet in te laten met de programmering van de BRTN. Van haar kant neemt de BRTN de hem door de Vlaamse decreetgever gegeven opdracht bijzonder ernstig. In het zogenaamde mini-decreet wordt informatie als centrale opdracht voor de openbare omroep vooropgesteld. Bij de tweede prioriteiten bevinden zich kinder- en jeugdprogramma's. Het is dan ook evident dat deze programma's in het algemeen en informatie voor jeugd en jongeren in het bijzonder door de BRTN als erg belangrijk worden beschouwd.

Of deze opdracht in de vorm van een jeugdjournaal moet worden uitgevoerd dan wel op een andere manier maakt op dit ogenblik deel uit van een intensief kijkersonderzoek. Het principe van de opdracht staat niet ter discussie. De manier waarop ligt evenwel nog niet vast. De BRTN wil immers in het belang van de kijker programma's aanbieden die vertrekken van de kijker, kaderen binnen de specifieke opdracht van de openbare omroep en deel uitmaken van haar bredere strategie.

De heer Kris Van Dijk : Mijnheer Van Severen, we hebben inderdaad veel waardering voor wat binnen de BRTN gebeurt en gebeurde met betrekking tot jeugdprogramma's. Begrijp ik het goed wanneer u zich afvraagt of de BRTN al dan niet in de vorm van een journaal informatie moet verstrekken voor de jeugd ? Als dat niet in die vorm gebeurt, hoe kan je dan wel informatie verschaffen ?

De BRTN onderzoekt vandaag de mogelijkheid om een kinderjournaal uit te zenden. Waarom heeft men daar zo lang mee gewacht ? Waarom is dat in het verleden nooit gebeurd ? Als moest blijken dat de BRTN toch een dergelijk programma gaat maken, wie zou daar in eerste instantie voor in aanmerking komen ? Is dat de dienst Jeugd ? Of is het de dienst Informatie, zoals dat in Nederland het geval is ?

De heer Michel Doomst : U had het over het aandeel in de kwaliteit van jeugd- en kinderprogramma's op de BRTN, welke er mogen zijn. De door u opgestelde hitlijst is het bekijken waard. Welke segmenten ontbeert de openbare omroep nog in de toekomst, naast het feit dat er voor u waarschijnlijk nog wat meer geldelijke middelen voorhanden mogen zijn ? Hoe schat u, als vertegenwoordiger van de openbare omroep, de impact in op jongeren van zenders als VTM en VT4, die toch meer de nadruk leggen op sensatie en geweld ?

Wordt u daardoor niet een beetje onder druk gezet om ook die richting uit te gaan ? Ten derde, wat is uw mening aangaande de actieve respons van kinderen en jongeren ? U weet ongetwijfeld dat dit bij de radio een succesverhaal is gebleken. Hoe evolueert de idee van een jeugdjournaal ? Heeft de heer De Graeve daar wat meer sympathie voor gekregen ?

De heer Dirk Van Mechelen : In het parlement wordt al een zestal jaren gepleit voor een jeugdjournaal, evenals voor het equivalent van Den Haag Vandaag. Dat laatste is er inmiddels gekomen onder de titel Ter Zake. Ik stel vast dat er opnieuw een kijkersonderzoek is bevolen om na te gaan of er wel degelijk een vraag bestaat voor een jeugdjournaal. Is dat niet overbodig ?

Ik ga ermee akkoord dat het parlement zich niet met de programmering mag inlaten. Toch is het onze taak te controleren of de opdracht die we hebben gegeven ook wordt uitgevoerd. Die opdracht vermeldt nadrukkelijk dat informatie moet worden gebracht voor de jeugd. Het programma-aanbod moet op een aangepaste manier worden gericht naar bepaalde bevolkings- en leeftijdsgroepen, meer bepaald kinderen en jeugd. Een jeugdjournaal is daarvoor het aangewezen middel.

U stelt dat u over een budget beschikt van 62 miljoen frank. Wanneer men uitgaat van de Nederlandse cijfers, betekent dat men 125 à 150 miljoen frank nodig heeft. Vindt u het daarom opportuun dat de dienst Jeugd die taak op zich neemt, of is het eerder een klus voor de Nieuwsredactie, die 28 percent van de zendtijd voor haar rekening neemt ?

Mevrouw Kathy Lindekens : Mijnheer Van Severen, ook ik heb jarenlang gepleit voor het opstarten van een jeugdjournaal bij de BRTN. Ik voel dus met u mee.

Het succes van het jeugdjournaal in Nederland is blijkbaar geen voldoende reden om er ook bij ons mee van start te gaan. Zijn de Vlaamse kinderen dan zo verschillend van de Nederlandse ? Vooral gedurende de laatste tien jaar was er een regelmatige vraag vanwege de kinderen voor een jeugdjournaal. De volwassenen bij de openbare omroep zijn blijkbaar nog steeds niet overtuigd, aangezien men opnieuw een studie laat uitvoeren. Wat houdt dat onderzoek dan precies in ? Is het onderzoek gericht op kinderen van tien tot twaalf jaar ? Welke mogelijkheden zijn er voor het doorgeven van informatie als de BRTN niet zou opteren voor een jeugdjournaal ? Zou het educatieve aspect in dat geval niet te sterk aan bod komen ? Hoe staat men bij de hoofdredactie ten aanzien van een jeugdjournaal ? Wat is uw mening over reclame rond kinderprogramma's en de sponsoring ervan ?

De heer Carl Decaluwé : Mijn vraag betreft enerzijds de financiële gevolgen en anderzijds de inhoud van het jeugdjournaal.

Acht u het eventueel mogelijk dat er een samenwerking ter zake tot stand komt tussen de BRTN en de NOS ? Ik refereer hier bij wijze van voorbeeld aan de samenwerking tussen een aantal regionale omroepen inzake nieuws uit de provincie. Zou dit kostenbesparend kunnen werken ? Ik zou ook aan de heer Maes willen vragen wat hij ervan denkt ?

De heer Wim Van Severen : In verband met de noodzaak van het onderzoek dient men, mijns inziens, rekening te houden met de herstructurering die momenteel bij de BRTN wordt doorgevoerd. Uiteraard zouden we liever vandaag nog van start gaan met de nieuwe programma's. Maar het heeft geen zin om nieuwe programma's op te starten zolang men geen zicht heeft op het totale beleidsplan. We vertrouwen erop dat dat laatste binnen een maand aan de medewerkers zal worden meegedeeld.

De dienst Jeugd moet bij het tot stand komen van een jeugdjournaal nauw samenwerken met de nieuwsdienst. Ook bij deze laatste dienst zijn veranderingen op til. Ik hoop dat men zal opteren voor de meest efficiënte oplossing. We zullen zeker niet nalaten te wijzen op het belang van de informatie voor kinderen. Daarom is het niet alleen belangrijk om te beschikken over goede journalisten, maar ook over mensen die in staat zijn de informatie naar kinderen te vertalen.

De heer Tuur Van Wallendael : Wat denkt u, als kenner, daar zelf van ?

De heer Wim Van Severen : Ik ben een producer van jeugdprogramma's, geen journalist, maar ik wil ter zake graag de discussie aangaan met de medewerkers van de nieuwsdienst. U weet ongetwijfeld dat een jeugdjournaal voor de heer Borms geen prioriteit was. Daarmee heb ik meteen ook geantwoord op de vraag van de heer Van Mechelen waarom het project nog niet is gerealiseerd. Toch kan ik zeggen dat dit sinds geruime tijd een topprioriteit is van de dienst Jeugd. Informatie is voor ons altijd belangrijk geweest.

Ten aanzien van de heer Doornik, die vroeg welke segmenten in onze huidige programmatie nog ontbreken, kan ik zeggen dat we willen meewerken aan de ontwikkeling van de basisopdracht van de openbare omroep, met name educatie, informatie, en ontspanning. Bij ons lag de klemtoon, dank zij de aanwezigheid van Schooltelevisie, niet zozeer op educatie, maar wel op informatie en ontspanning. Toch besef ik dat de grens tussen educatie en informatie vaak flinterdun is. Ik refereer hier onder meer aan ons kleutermagazine De boomhut, waarin een aantal informatieve onderwerpen met een educatieve inslag zijn verwerkt. We hebben vele plannen en ideeën, maar steeds opnieuw worden we geconfronteerd met het financiële aspect. In dit verband zou ik de heer Van Mechelen willen corrigeren. U stelt dat de dienst Jeugd over een budget beschikt van 62,5 miljoen frank. Men verwacht van ons dat we daarmee 240 uur kindertelevisie kunnen maken. In die 240 uur zitten deels herhalingen en deels nieuwe programma's. Men kan deze cijfers niet zonder meer vergelijken met de Nederlandse. De heer Maes krijgt van de NOS-Nieuwsdienst 2,5 miljoen frank om één uur informatie te brengen. Ons budget bevat niet de lonen van de 25 medewerkers, noch de kostprijs van de faciliteiten.

De heer Dirk Van Mechelen : Ik ben het daar niet mee eens. Het cijfer voor jeugd en vrije tijd voor 1994 bedraagt 2,095 miljoen frank per uur, terwijl het cijfer voor informatie 1,860 miljoen frank per uur bedraagt. Het totaalbedrag is dan ongeveer 125 miljoen frank op een dotatie van 7,5 miljard frank.

De heer Wim Van Severen : Dat is een juiste berekening. De cijfers van de heer Maes omvatten alles, deze cijfers ook. Een uur informatie in Nederland kost ongeveer 2,5 miljoen frank en in België ongeveer 1,8 miljoen frank. Een stuk lager dan in Nederland,

maar dat is een andere discussie. Ik heb de berekening anders gemaakt. Nederland vormt een uitstekend voorbeeld. Stel dat we een dergelijk jeugdjournaal zouden maken. Vijf dagen per week gedurende tien maanden zijn 36 uren televisie. Ik raam de kostprijs daarvan op 22 à 25 miljoen frank. Het gaat hier om een zeer moeilijke berekening. Dit impliceert immers een nauwe band met de jeugddienst en de nieuwsdienst, gemeenschappelijke montagecellen, enzovoorts. Met de huidige voorzieningen is dat allemaal niet zeker. Met de 240 uren kindertelevisie, beschikken we dan nog over 37 miljoen frank voor 204 uren televisie. Een jeugdjournaal zonder bijkomende middelen betekent concreet een jaar lang geen Samson en Gert, geen Tik Tak en geen De boomhut. Dat is de keuze die we moeten maken.

De heer Dirk Van Mechelen : We hebben altijd gepleit voor een andere verschuiving. De laatste jaren stellen we vast dat door de druk van de kostprijs, het aantal jeugdprogramma's en eigen fictieprogramma's vermindert. Dat zijn nochtans juist de programma's die dit parlement belangrijk vindt. Dit fenomeen wordt veroorzaakt door de verhoging van het aantal uitzendingen op drie jaar tijd. Ik heb er altijd voor gepleit om minder uit te zenden, maar dan wel de programma's die we echt willen. Het uitzenden van een jeugdjournaal mag niet ten koste gaan van andere jeugdprogramma's. Ik denk dat heel het parlement hiermee akkoord gaat.

De heer Wim Van Severen : Ik hoor het u graag zeggen. Er is in elk geval sprake van een indrukwekkend prijskaartje en heel wat programma's zijn goedkoper. We willen zeker werk maken van onze informatieve opdracht. Voorlopig gebeurt dit met beperkte middelen, namelijk een weekoverzicht in het magazine Sleutel. Misschien moeten we denken aan een wekelijks ruimer nieuwsoverzicht. We moeten op zoek gaan naar de meest doeltreffende manier om de jeugd dagelijks informatie te verschaffen.

Wat de impact van zenders als VTM en VT4 op het gebied van geweld betreft, werd ikzelf nog nooit onder druk gezet om mijn programma's gewelddadiger te maken. Integendeel, programma's die zich op dat gebied profileren, worden juist geapprecieerd. Ik verwijs naar Kulderzipken, dat werd uitgezonden op het hoogtepunt van de Power Rangers. Ik las met plezier in de kranten over de waardering voor Kulderzipken. In Power Rangers ging het immers vooral om het geweld en Kulderzipken vormde een ode aan de fantasie en de creativiteit. Een ander voorbeeld is Dag Sinterklaas. Binnenshuis hebben we hiervoor heel wat steun en lofuitingen ontvangen, terwijl elders een zeer commerciële Sint rondliep. We moeten ons profileren met dergelijke programma's.

We moeten de actieve respons van kinderen, zoals dit bij de radio gebeurt, verder ontwikkelen. We maken veel programma's voor kinderen, maar hebben iets minder programma's mét kinderen. Deze zijn arbeidsintensiever en duurder, maar toch vertrouw ik erop dat we dit verder kunnen uitwerken.

In december heb ik de reclame rond kinderprogramma's nauwlettend bestudeerd. Bij een bepaalde commerciële omroep werd er tussen de kinderprogramma's in zelfs reclame gemaakt voor een bepaald biermerk. Dat is strikt verboden. Door het plaatsen van een clipje van nog geen vijf minuten tussen het kinderprogramma en de reclamespot, zou deze reclame niet onmiddellijk na het kinderprogramma komen. Zoals ook in het voorstel van resolutie staat, kan ik alleen maar hopen dat er een efficiëntere vorm van betoegeling wordt voorzien. Op dit moment worden we immers geconfronteerd met het niet-toepassen van de regelgeving.

De Europese samenwerking is uitstekend. Het spreekt vanzelf dat we waar mogelijk daaraan meehelpen. Sleutel heeft hier al een beroep op gedaan of al iets aangeboden. Dit gebeurde echter sporadisch en kan efficiënter en regelmatig.

Mevrouw Kathy Lindekens : U had het over de reclame op de commerciële zenders. Wat vindt u van sponsoring van programma's, zoals de pop Cindy of de Power Rangers ?

De heer Wim Van Severen : Action man werd een tijdje gesponsord en ik heb daar onlangs met de producer van Samson over gepraat. Men is daarvan afgestapt : het gebeurde weliswaar binnen de wettelijke perken, maar is toch niet aangewezen. We werken dus zelfregulerend. Ik kan nog andere voorbeelden geven : bij de aanbidding van bepaalde kleuterprogramma's, weigerde de heer Ceuleers deze om ethische overwegingen. De restrictie binnenshuis gaat verder dan wat wettelijk mogelijk is.

III. De heer Peter Nikken, projectleider project De Kinderkast

De heer Peter Nikken : Wat is de Kinderkast ? De Kinderkast is een onderdeel van de Stichting Jeugdinformatie Nederland en is gevestigd te Utrecht. Deze stichting geeft

informatie over en aan jeugd. Het project Kinderkast zet zich vijf dagen per week in voor televisie en kinderen, en alles wat daarmee samenhangt.

Het project heeft twee doelen. Enerzijds wil het informatie verstrekken over kinderen en televisie aan ouders, leerkrachten en kinderen zelf. Er bestaat een enorme behoefte aan informatie over dat onderwerp. Het tweede doel van Kinderkast is de aanbieders van jeugdprogramma's te stimuleren tot het brengen van een kwaliteitsaanbod. Dat doen we op een kritische manier, bijvoorbeeld via een ingezonden brief aan het adres van omroepen in Nederland die over de schreef gaan en teveel geweld aanbieden in hun programma's. We werken ook op een lovende manier, dit in de vorm van de Kinderkast-televisieprijs. Deze prijs wordt jaarlijks uitgereikt voor het beste Nederlandstalige jeugdprogramma, en daartoe behoren ook programma's van de BRTN, VTM en RTL.

Zo hebben we onlangs een ingezonden brieven-actie gehouden in de kranten, dit om ervoor te zorgen dat het jeugdjournaal, dat vijf dagen per week wordt uitgezonden, na zoveel jaar 52 weken per jaar zou worden uitgezonden. Vlak voor de kerstvakantie van vorig jaar zijn we met deze actie gestart. Het resultaat is dat het jeugdjournaal nu inderdaad 52 weken per jaar is te zien. We vroegen in die brief ook of het jeugdjournaal op zondag kon worden uitgezonden. We vinden het onzin dat kinderen op zondag geen recht hebben op nieuws. Helaas werd dat nog niet gehonoreerd, maar in de toekomst zou dit zeker moeten gebeuren.

Het project Kinderkast wordt gefinancierd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, directie Media, Letteren en Bibliotheken. Het wordt ook gesteund door The World Alliance for Television and Children, een internationaal verbond van programmamakers en andere belanghebbenden op het gebied van jeugdtelevisie. We zijn lid van een internationaal Canadees centrum met als doel het stimuleren van de kwaliteit en de discussie over kinderen en audiovisuele media. We zijn lid van de Adviescommissie van The European Childrens Television Center, een Europees steunpunt voor documentatie, uitwisseling van ideeën en de stimulatie van de kwaliteit van de Europese jeugdtelevisie.

Van alle media zijn televisie en video de meest belangrijke waar kinderen in hun vrije tijd mee omgaan. Recente cijfers uit Nederland wijzen uit dat kinderen gemiddeld één uur en drie kwartier per dag televisie kijken. Ik vermoed dat de cijfers hier in Vlaanderen niet veel anders zijn, evenals in Duitsland. Op televisie zien de jeugdige kijkers niet alleen tot hen gerichte programma's, maar ook andersoortige programma's. Kinderen kijken niet alleen naar jeugdprogramma's, maar ook naar kwissen, spelletjes en programma's die alleen voor volwassenen zijn bedoeld. Daarom hebben opvoeders hierover de nodige vragen. Omdat kinderen zich nog ontwikkelen, is de televisie gewild of ongewild mee de opvoeder. Kinderen hebben daarom recht op een goed en hoogwaardig televisieaanbod. Jeugdprogramma's, zowel informatieve, educatieve als ontspannende, zowel aangekochte als eigen produkties, kunnen kinderen niet alleen amuseren, maar ook stimuleren tot nadenken, tot lezen, tot spelen. Zo kunnen ze zich goed ontwikkelen en binnen een aantal jaren volwaardige burgers worden van onze maatschappij.

Een goed aanbod van programma's richt zich op kleuters, kinderen en jongeren. De makers houden uiteraard rekening met de cognitieve en emotionele vaardigheden van die specifieke leeftijdsgroepen.

Goede televisie bij de omroepen is niet alleen belangrijk voor de jeugd, maar ook voor de omroep zelf. Structurele aandacht voor de jeugdprogramma's leidt ertoe dat een omroep mee kan tellen en mee kan blijven tellen op de internationale markt. Voor publieke omroepen die sterk onder druk staan van de commerciële omroepen is het erg belangrijk dat ze veel en goede aandacht blijven besteden aan hun eigen programma's. Vorige sprekers hebben al het internationale television charter vernoemd : punt zeven handelt erover dat ook de overheid zich inspant voor goede jeugdtelevisie in haar eigen land. Ik ben blij dat deze hoorzitting een daadwerkelijke uitwerking is van dat bewuste punt zeven.

In vergelijking met de jaren tachtig is er een enorme stijging waar te nemen van de output van jeugdprogramma's, niet alleen bij de publieke omroep, maar ook bij de commerciële. Jeugd vormt immers een belangrijke afzetmarkt. In de sinterklaasperiode wordt er ontzettend veel reclame uitgezonden rond en tussen jeugdprogramma's. Onlangs sprak ik met de producent van RTL-Telekids, één van onze commerciële jeugdaanbieders, en zelfs zij vond er dat er teveel reclame was tijdens de Sinterklaasperiode, want het kostte haar op een zaterdagochtend waarop Telekids wordt uitgezonden – tussen 7.00 uur tot 12.00 uur – een halfuur programma.

Om de twee jaar voeren wij zelf een onderzoek uit naar het aanbod van jeugdprogramma's en daaruit blijkt dat de publieke omroep doorgaans een meer gevarieerd aanbod heeft van zowel amusement, informatie als educatie. Bovendien heeft de publieke omroep een grotere variatie in programmavormen voor kinderen. Het commercieel aanbod concentreert zich vooral op Amerikaanse en Japanse tekenfilms en enkele studiogesprekjes, terwijl men in het publieke aanbod naast tekenfilms ook een keur aan drama's en poppenanimatie vindt, naast diverse reportages, documentaires, spelprogramma's, magazines en voor kinderen bedoelde nieuwsprogramma's. Dat betekent echter niet dat de publieke omroep zomaar achterover kan blijven leunen. Ook zij zullen consequent moeten nadenken over wat zij bieden en aandacht moeten schenken aan jeugdprogramma's.

Uit een Kinderkast-onderzoek van twee jaar geleden waarin wij nagingen wat een kind in Nederland kan zien, waarbij wij niet alleen keken naar de Nederlandse publieke en commerciële omroepen, maar ook naar de BRTN, bleek dat de BRTN het helemaal nog niet zo slecht deed in vergelijking met andere zenders. Ik zal even een kort stukje citeren uit dat onderzoek : De verhouding van programmavormen was bij de BRTN beter dan bij de commerciële omroepen – onze RTL en Kindernet. Het aanbod van de BRTN was echter iets minder goed dan bij de Nederlandse omroep. Er was iets meer getekende animatie ten koste van non-fictie, poppenanimatie en drama. Ook mogen bij de BRTN meer educatieve en informatieve programma's worden uitgezonden, in plaats van verstrooiende, om beter aan de kennisbehoefte van kleuters en kinderen te kunnen voldoen. Een dagelijks journaalbericht voor kinderen zou in het Vlaamse aanbod niet misstaan.

Dit is geschreven voor men wist dat deze hoorzitting zou volgen.

Tenslotte wil ik nogmaals de aandacht vragen voor een jeugdjournaal in Vlaanderen, omdat wij vinden dat er nood aan is. Ik wil dat doen door het juryrapport van vorig jaar voor te lezen. Het is al gezegd, het Nederlandse jeugdjournaal won vorig jaar de Kinderkastprijs, zowel van de vakjury als van de publieksjury. Dat is al het tweede jaar, want in 1983 had het al eens de prijs gekregen van de vakjury.

De vakjury van het afgelopen jaar oordeelde aldus over het Nederlandse jeugdjournaal : "In de categorie non-fictie heeft het de jury weinig moeite gekost om tot een unanieme keuze te komen. In het winnende programma gaat originaliteit gepaard met kwaliteit en een constante, gedegen en heldere journalistiek – een combinatie die in de ogen van de jury ideaal te noemen is. De hardheid van het dagelijkse bestaan wordt in deze produktie op indringende maar niet nodeloos schokkende wijze getoond. Ingewikkelde zaken worden niet geschuwd. Sterker nog, ze worden voor jeugdige kijkers op een begrijpelijke wijze in beeld gebracht. Daardoor krijgen de kijkers een goed inzicht in het leven en het opgroeien van leeftijdgenoten van allerlei achtergronden". De vakjury heeft het over het NOS-jeugdjournaal.

De heer Dirk Van Mechelen : Ik wilde u één vraag stellen. Ik lees dat in Nederland, onder impuls van uw minister van Justitie, mevrouw Sorgdrager, het debat is losgebarsten over de fameuze V-chip – de violence chip – om de geweldscènes te screenen van de beelden in de huiskamer. Hoe staat uw organisatie hier tegenover ?

De heer Peter Nikken : Het debat over de V-chip is inderdaad zeer levendig. Het is aangezwengeld door een basisschool in Nederland, waar leerkrachten constateerden dat kinderen de helden uit de Power Rangers veelvuldig imiteerden, wat nog wel eens fout durfde te lopen op de speelplaats. Zij hebben daarop de kinderen niet verboden naar het programma te kijken, maar wel aan de ouders gevraagd om enige restrictie aan te brengen op het bekijken van het programma. Daarnaast hebben ze in de school geprobeerd op zeer eenvoudige wijze een lessenspakket te organiseren rond geweld in de media.

Mevrouw Sorgdrager heeft daarop gezegd dat het hoognodig is dat er een V-chip komt waarmee geweldbeelden kunnen worden uitgebannen. Onze reactie op dat voorstel is geweest dat een V-chip wellicht een steuntje in de rug kan zijn voor de goedbedoelende opvoeder, maar waarschijnlijk werkt het net zo goed als een kurk in de zinkende Titanic. Er is namelijk zoveel geweld, en de vraag stelt zich dan hoeveel geweld zal moeten worden uitgebannen. Bij hoeveel klappen moet de V-chip zijn werk gaan doen ?

De heer Dirk Van Mechelen : Dat was eigenlijk mijn concrete vraag. Mijnheer Maes vertelde daarnet welk soort beelden er ook in het jeugdjournaal komen, en dan zou de V-chip op een aantal beelden van het jeugdjournaal gaan inspelen. Dat was de bedenking die ik had.

U ziet dus eigenlijk de oplossing meer in de richting van educatie en meer begeleid televisiekijken, want het blijkt ook dat precies in die gezinnen, waar het geweld op TV

hoogtij viert, de ouders bewust meekijken. Op die manier ontstaat een aanzuigefect naar de kinderen.

De heer Peter Nikken : Ik denk dat wij goed uit elkaar moeten houden over welk soort geweld wij het hebben : er is gespeeld geweld en er is reëel geweld. Het geweld zoals dat in het jeugd- of een ander journaal wordt getoond heeft nauwelijks effecten op het gedrag van kinderen. Zij zullen het niet imiteren of er anders over gaan denken.

Ik denk dat het goed is dat kinderen dat soort beelden zien in bepaalde omstandigheden, met een goede uitleg zowel van het programma als van de ouders. Zo zullen de kinderen later beter in de maatschappij kunnen optreden.

De zaken liggen anders bij gespeeld geweld, waarvan onderzoekers het eens zijn dat het wel degelijk een bijdrage levert tot negatief gedrag en negatieve houdingen bij kinderen. Ook dan denk ik echter niet dat het werkzaam is om dat geweld uit te bannen. Dat geweld hoort bij onze maatschappij, en daar moet men mee kunnen omgaan. Het is goed dat de school hier een taak heeft, maar ook de ouders moeten goed worden opgevoed over wat men moet doen met geweld op de buis en hoe men hiertegenaan kijkt.

De heer Michel Doomst : Ik begrijp het dus goed dat u binnen het ministerie van Onderwijs een soort van overheidsinstantie bent die voor een stuk het geweten van de maatschappij speelt ten opzichte van wat zich rond kinderen in de media afspeelt. Bent u ervan overtuigd dat de overheid een rol te vervullen heeft om dat geweten te spelen en op dat vlak af en toe in te grijpen ? Werkt u samen met andere vormingsorganisaties op het veld ?

Werkt u regelmatig met projecten, of gaat het eigenlijk om een permanent opvolgen van het mediagebeuren ? Welke aspecten volgt u dan, en komt dat ten opzichte van de zenders soms niet al te betuttelend over ?

Hoe ziet u de evolutie binnen het commerciële aanbod ? Hebt u de indruk dat wij een verzadigingspunt hebben bereikt, of denkt u dat die escalatie in de toekomst nog wat groter kan worden ?

De heer Peter Nikken : Ik zou willen beginnen met de laatste vraag. Het is koffiedik kijken hoe een en ander zich zal ontwikkelen in de commerciële sector. Niemand zal precies weten wat er mogelijk is. Wanneer ik terugkom uit het buitenland ben ik wel blij terug thuis te zijn en de Nederlandse televisie en de BRTN te mogen bekijken.

Verleden jaar was ik op de World Summit on Children and Television in Melbourne, Australië. Australië leek mij een land waar de overheid zich zeer nauw betrokken voelt bij de jeugdprogrammering – het heeft een aantal regels ingesteld over de hoeveelheid en de samenstelling van het aanbod van jeugdprogramma's – voor kleuters, drama, producties voor kinderen enzovoort. Alles is met quota's aangegeven.

Mijn verbazing was echter groot toen ik op mijn hotelkamer om zeven uur 's ochtends de televisie aanzette, in de hoop een nieuwsprogramma te ontvangen. Net als bij ons werden er jeugdprogramma's uitgezonden tussen zeven en acht uur 's ochtends met veel tekenfilms, die rijkelijk doorspekt waren met reclame – de verhouding was drie minuten programma tegenover vijf minuten reclame, en dan overdrijf ik zeker niet. Toen ik terugkwam in Nederland, viel mij de rust op op het gebied van jeugdtelevisie. De commerciële trends kunnen wij mijns inziens niet inschatten, maar wij kunnen nog het een en ander verwachten op dat gebied.

Wij zijn eigenlijk geen overheidsinstantie, wij worden wel gefinancierd vanuit de overheid, maar zijn vrij om te bepalen welke richting wij uitgaan. Onze activiteiten worden gebundeld met andere organisaties, want alleen lukt het niet. Een belangrijke partner wanneer het gaat om media-educatie is de Nederlandse onderwijs televisie, die diverse projecten heeft opgezet om kinderen kritisch te leren kijken naar televisieprogramma's. Die projecten lopen vaak onder de titel : Anders TV kijken, en zijn blijkens onderzoek zeer effectief om kinderen in de bovenbouw van de basisschool – van tien tot twaalf jaar – een kritische blik bij te brengen op het media-aanbod. Onze acties worden soms door sommige commerciële omroepen betuttelend bevonden, omdat zij vinden dat zij zelf mogen uitmaken wat, voor wie en hoe zij uitzenden.

Anderzijds krijgen wij veel steun van diverse omroepen, men vindt het erg belangrijk dat er in Nederland een onafhankelijk instituut is dat zich bezighoudt met jeugd en jeugdtelevisie. Van tijd tot tijd klinkt dus een kritische noot, waardoor de omroepen zich achter de oren kunnen krabben en zich afvragen wat zij doen en of zij de goede kant opgaan. Wij hebben geen sanctiemogelijkheden, wij kunnen alleen maar aandacht vragen voor jeugd en jeugdprogramma's.

De producent van RTL-Telekids zei me – en dat klonk mij als muziek in de oren – dat zij het belangrijk vond dat er een instituut bestaat als De Kinderkast. Zij erkende dat zij wellicht nooit een Kinderkastprijs zou winnen omdat zij een ander soort programma's maakte. Zij zou echter tot in lengte van dagen programma's blijven indienen omdat zij het belangrijk vindt dat er aandacht wordt geschonken aan goede jeugdprogramma's. Verder zei ze ook dat het onderzoek dat wij doen naar het aanbod voor haar ook een rapport is waarmee zij de directeurs om de oren kan slaan om te eisen dat er minder wordt ondertiteld en dat er meer drama en eigen producties voor kinderen worden aangeboden.

Mevrouw Kathy Lindekens : Mijnheer Nikken, u sprak over vragen van opvoeders. Ik vraag me af hoe u omgaat met verontruste ouders, die dikwijls veel terechte maar ook onterechte kritiek hebben ? Hebt u er zicht op of reclame de programmering van kinderprogramma's daadwerkelijk beïnvloedt ? Ik vraag me meer bepaald af of er een invloed is op het soort van programma's. Ik denk dan bijvoorbeeld aan merchandising. En dan wil ik nog iets over de problematiek van het geweld vragen. In Duitsland hanteert men de regel dat voor 20 of 21 uur geen extreem gewelddadige beelden mogen worden uitgezonden. Wat vindt u daarvan ? Dat gaat dan over fictief geweld. Moet er volgens u een onderscheid worden gemaakt tussen echt geweld – dat bijvoorbeeld in een jeugdjournaal aan bod kan komen – en fictief geweld, zoals in de Power Rangers bijvoorbeeld ?

De heer Peter Nikken : Uw eerste vraag betreft het onderscheid tussen ernstige en minder ernstige opvattingen van ouders. Dat is een erg moeilijk probleem. Wij proberen mee te werken aan lezingen op ouderavonden voor de basisscholen. Toen ik tien jaar geleden voor Kinderkast begon te werken werkten we elk jaar aan misschien vijf lezingen mee. Het afgelopen jaar heb ik er veertig gehouden. Deze evolutie wordt in de hand gewerkt door de grote aandacht voor geweld in de media. Het belangrijke voordeel van zo'n lezingen bestaat er niet enkel in dat we ouders kunnen informeren over hoe men op een verstandige wijze met televisie kan omgaan. Zo krijgen we ook, aan de hand van vragen en opmerkingen van de ouders, een goed beeld van wat er leeft bij bezorgde ouders. Als wij merken, zoals dat ook het afgelopen jaar het geval was, dat veel ouders klachten hebben over de zogenaamde promo's die door sommige zenders worden uitgezonden – dat zijn korte aankondigingen voor gewelddadige programma's, die later op de avond worden uitgezonden -, dan is dat voor ons een goede reden om contact op te nemen met de omroepen die onder vuur liggen. En dan vragen we hen om hun aanbod van die promo's aan te passen. Na enig aandringen lukt dat wel.

U stelde ook een vraag naar de invloed van merchandising. Ik denk dat reclame en merchandising – sponsoring – belangrijke onderwerpen zijn, waaraan we blijvend aandacht moeten besteden. We weten uit onderzoek dat kinderen reclame op redelijk jonge leeftijd als dusdanig kunnen herkennen. En kinderen weten ook dat het de bedoeling is om tot kopen aan te zetten. Kinderen zullen wellicht zeggen dat dit geen invloed op hun gedrag heeft. Ik denk echter dat reclame wel degelijk invloed heeft. Anders zou daaraan niet zoveel geld worden besteed. Met name sluikreclame – verborgen reclame, merchandising – is erg gevaarlijk. Dat is in Nederland verboden. Het Commissariaat-Generaal voor de Media, dat namens de overheid controleert wat er op de Nederlandse omroepen wordt uitgezonden, en nagaat of de Mediawet wordt nageleefd, kijkt daar nauwlettend op toe. Regelmatig worden er boetes uitgedeeld aan omroepen.

Ik ken de Vlaamse regelgeving inzake geweldscènes in de vooravond niet. In Nederland wordt voorgeschreven dat er voor 20 uur geen beelden mogen worden uitgezonden die schadelijk zouden kunnen zijn voor de morele, fysieke en emotionele gezondheid van kinderen, jonger dan twaalf jaar. Voor kinderen jonger dan zestien jaar wordt het tijdstip van 21 uur aangehouden. Als het gaat om het uitzenden van bioscoopfilms zijn de omroepen gehouden om de uitslag van de Nederlandse Filmkeuring te respecteren. Dat is een onafhankelijk instituut dat films ook op hun schadelijkheid keurt. Als het gaat om televisieprogramma's worden de omroepen zelf geacht te bepalen voor welke leeftijd die programma's geschikt of ongeschikt zijn. Uiteraard hebben omroepen daarover soms andere opvattingen dan opvoeders en kinderen.

Een programma als de Power Rangers, waarover zoveel ophef is, werd door een van de commerciële zenders, RTL5, uitgezonden. Jaren geleden gebeurde dat op zaterdagochtend, zonder dat daar reclame voor werd gemaakt. Alleen kinderen wisten eigenlijk dat dit programma werd uitgezonden. Ouders wisten dat niet, want die lagen op dat ogenblik meestal nog in bed. Later heeft RTL dat programma 's middags geprogrammeerd, onder het mom dat ouders dan kunnen meekijken. Of dat in de praktijk gebeurt, is twijfelachtig : op dat ogenblik moet er immers worden gekookt. Power Rangers is voor alle leeftijden gekeurd. Maar ik denk dat dit programma voor kleuters zeker geen

geschikt programma is. Daarom denk ik dat onze wetgeving met tijden en leeftijdsriteria eens zou moeten worden geëvalueerd. Het is misschien beter om bijvoorbeeld vanaf de leeftijd van acht jaar ook bijkomende, psychologische grenzen in te bouwen.

IV. De heer Tom Van der Voort, hoogleraar pedagogiek aan de Rijksuniversiteit Leiden

De heer Tom Van der Voort : Pas na lezing van de post die ik vanochtend ontving, beseftte ik de volledige draagwijdte van het voorliggende voorstel van resolutie. U moet mij bijgevolg verontschuldigen voor het feit dat ik, op basis van een eerder ontvangen telefoontje, enkel een uiteenzetting had voorbereid over het nut en het onnut van het instellen van een jeugdjournaal. Inzake dat jeugdjournaal wil ik hier een aantal argumenten pro, en ook enkele argumenten contra, bespreken. Die argumenten pro zijn uitgebreider, want ik ben een voorstander van het jeugdjournaal – niet alleen op conceptuele, maar ook op empirische gronden. We hebben immers onderzoek gedaan naar de effectiviteit van het jeugdjournaal. Op die onderzoeksresultaten, waarover de heer Maes ongetwijfeld buitengewoon tevreden zal zijn, zal ik nog ingaan. Het is wel de vraag of de collega's van het grote journaal ook redenen zullen hebben om tevreden te zijn. We hebben immers ook onderzoek gedaan naar de houding van volwassenen en kinderen tegenover het volwassenenjournaal. En die resultaten zijn minder gunstig.

Als we praten over het jeugdjournaal, moeten we beginnen met vast te stellen dat het in algemene zin goed is voor het functioneren van de democratie dat grote en kleine burgers goed geïnformeerd zijn over het reilen en zeilen van de samenleving. Dat betekent nog niet automatisch dat er een jeugdjournaal moet bestaan. Want er bestaat nog zoiets als onderwijs. Ik denk dat het onderwijs de wezenlijke taak heeft om jonge burgers aan te leren hoe een samenleving is opgebouwd, en welke maatschappelijke en politieke aspecten daaraan verbonden zijn. Ik denk dat die burgerschapsvorming in het onderwijs vanaf de leeftijd van tien jaar kan starten. Kinderen hebben dan een niveau van psychologische rijpheid bereikt waardoor ze erg zaakgeoriënteerd worden, en ontvankelijk worden voor informatie die in vakken als geschiedenis en maatschappijleer wordt gegeven.

Dat onderwijs – op de basisschool, en later via het voortgezet onderwijs – kan, aan de hand van vakken als geschiedenis, maatschappijoriëntatie en maatschappijleer kinderen leren hoe de samenleving en de democratie werkt. Als het onderwijs goed functioneert zal daarbij ook gebruik worden gemaakt van de actualiteit. Dat kan, door in de lessen krantartikelen te verwerken, en door onderdelen uit het (jeugd)journaal te verwerken. Maar wat men in geen enkel land terugvindt is structurele aandacht voor de actualiteit in het onderwijs. In Nederland bestaat wel een Schooltelevisie-weekjournaal waarin eens per week, gedurende een half uurtje twee of drie onderwerpen uit de actualiteit wat diepgaander worden behandeld. Maar nergens ter wereld is actualiteit een systematisch onderdeel van het leerplan. Dat zit echter wel in het leerplan van onze media – als we die term in deze context mogen gebruiken. De media hebben uiteraard de opdracht om te berichten en te informeren over wat in een land gebeurt. Sprekend over het jeugdjournaal is de vraag wat er via die media bij kinderen terecht komt.

De doelgroep van het jeugdjournaal – de groep van tien- tot twaalfjarigen – neemt nauwelijks kennis van de krant, afgezien van de strips en sommige foto's. Luisteren naar het radionieuws gebeurt ook nauwelijks. Voor zover men wordt geïnformeerd over het nationale nieuws moet dat dus door de nationale televisie gebeuren en in niet onbelangrijke mate door het journaal voor volwassenen. Als er geen jeugdjournaal is, moeten kinderen dus beroep doen op het journaal voor volwassenen. Een bezwaar daartegen is dat dit volwassenenjournaal erg ingewikkeld in elkaar zit. Het is erg moeilijk om volgen : het presentatietempo ligt hoog, het veronderstelt veel voorkennis en dikwijls is de afstemming van beeld en commentaar niet optimaal. Omdat dit volwassenenjournaal voor kritiek – van kinderen, maar ook van volwassenen – vatbaar is en omdat de daaruit opgenomen informatie nogal beperkt is, zijn er redenen om een jeugdjournaal te programmeren. Daarbij moet mijns inziens het Nederlandse jeugdjournaal model staan. Ik beweer niet dat België veel te leren heeft van de Nederlandse televisie. Ik vind de BRTN in een aantal opzichten veel beter dan de Nederlandse publieke omroep. Maar ik denk dat inzake het jeugdjournaal België wel iets van Nederland kan leren.

In het Nederlandse jeugdjournaal wordt erg systematisch en doordacht geprobeerd om aan te sluiten bij de voorkennis die kinderen hebben. Het wordt ook gebracht in een aanvaardbaar tempo, zodat achteraf nog kan worden naverteld wat men heeft gezien. En er wordt bewust geprobeerd om wat met woorden wordt verteld ook met beelden aan-schouwelijk te maken. Als bijvoorbeeld een bepaald land in het jeugdjournaal aan de

orde is, dan wordt altijd een kaartje getoond. In het volwassenenjournaal zou dat ook wel eens mogen. Op allerlei manieren wordt alles dus bewust gevisualiseerd. En dat heeft ook effect. Dat werd onlangs onderzocht. Kinderen werden in twee groepen opgedeeld. De ene groep keek naar een aantal items uit het jeugdjournaal ; een andere, vergelijkbare groep kinderen keek naar kranteversies van dezelfde nieuwsverhalen. In een van die experimenten waren die kranteverhalen identiek aan het commentaar dat op televisie werd uitgesproken. Identieke commentaren doen kranten een beetje onrecht aan, want zij zijn aangepast aan het uitgezonden beeldmateriaal. Daarom hebben we in andere onderzoeken jeugdjournalisten gevraagd om zelf stukjes te maken over die onderwerpen.

Uit die onderzoeken blijkt systematisch dat kinderen het jeugdjournaal veel beter onthouden dan de krant. Dat geldt in feite ook voor volwassenen. In een bepaald onderzoek wordt de effectiviteit van het jeugdjournaal vergeleken met het journaal voor volwassenen. Men heeft – meer bepaald – een vergelijking gemaakt tussen items die zowel in het jeugdjournaal als in het journaal voor volwassenen werden gebracht. Dit is onderzocht bij kinderen en bij studenten. Uit dit onderzoek blijkt dat ook studenten het meest opsteken van het jeugdjournaal en zelfs aanzienlijk meer dan van het gewone journaal. Voorts bleek ook dat de studenten meer opsteken van het jeugdjournaal dan van de krant en dit terwijl studenten toch leesvaardige lezers zijn.

Eén van de argumenten pro is dus dat ook volwassenen veel van het jeugdjournaal kunnen opsteken. Dit is waarschijnlijk ook een van de redenen waarom volwassenen graag naar het jeugdjournaal kijken. Voor veel mensen is het gewone journaal misschien te moeilijk. Via het jeugdjournaal kunnen ook zij op de hoogte blijven van de actualiteit.

In dit verband denk ik dat het begripsniveau dat vereist is om berichten te begrijpen, sterk wordt onderschat. Dit geldt eveneens voor de kranten. We hebben in Nederland een krant waar over het algemeen nogal op wordt neergekeken, namelijk De Telegraaf. Uit een onderzoek blijkt toch dat men minstens een middelbare schoolopleiding nodig heeft om die zogezegd simpele krant een beetje te begrijpen.

Een ander argument dat pleit voor het jeugdjournaal, is dat dit er mede toe kan bijdragen dat de publieke omroep zich verder profileert ten opzichte van de commerciële omroep. In Nederland is dit momenteel het onderwerp van een grote discussie. Waarin onderscheidt de publieke omroep zich eigenlijk nog van de commerciële omroep ? Mijns inziens heeft de publieke omroep dit gedeeltelijk ook aan zichzelf te wijten. Hij is immers ook gestart met die akelige spelletjes, kwisprogramma's en soaps, die we aanvankelijk alleen op de commerciële omroepen vonden. Zeker tussen zeven en negen uur 's avonds is het onderscheid tussen publieke en commerciële omroep in Nederland niet echt meer duidelijk. Ik denk dus dat het jeugdjournaal een fantastisch programma is om de noodzaak van een publieke omroep aan te tonen.

Er zijn natuurlijk ook nadelen verbonden aan een jeugdjournaal. Een eerste nadeel is natuurlijk het feit dat het geld kost. Hoeveel dit precies kost, heb ik aan de heer Maes proberen te vragen. Ik heb het zelf ook op de achterzijde van een bierviltje uitgerekend. Op uurbasis kom ik aan een bedrag van ongeveer 6,9 miljoen gulden. Bij deze berekening wordt er wel van uitgegaan dat er geen samenwerking is met het grote journaal. We weten natuurlijk dat dit wel het geval is. De werkelijke kosten zullen dus wel degelijk een stuk lager zijn, vier of vijf miljoen gulden waarschijnlijk. Dit is natuurlijk nog steeds een hele hoop geld. Hoe dan ook, ik denk dat als je iets wilt doen, je het ook goed moet doen. Als je het geld er niet voor over hebt, moet je het niet doen.

Er kan ook een argument zijn om het niet te doen, namelijk juist het feit dat er in Nederland al een jeugdjournaal is. De Belgische kinderen kunnen daar ook naar kijken. Dit is natuurlijk – in letterlijke en figuurlijke zin – een goedkoop argument. De verhouding van binnenlands en buitenlands nieuws is al aan de orde geweest, maar in dit kader gaat het natuurlijk over de verhouding van het Vlaamse nieuws ten opzichte van het overige nieuws in het Nederlandse jeugdjournaal. Die verhouding is uiteraard heel slecht. Ik pleit er dus zeker voor om ook in België met een eigen jeugdjournaal te starten.

De heer Michel Doornst : Professor Van der Voort, u zegt dat jongeren begeleiden in het omgaan met media een grote taak is van het onderwijs en ook van pedagogische begeleiders en ouders. Vindt u dat het beleid daar vooral de nadruk op moet leggen ? Vindt u dat de wetgever ook bijkomend moet kunnen optreden wanneer bepaalde zaken worden overschreden ? Vindt u een regulerend optreden van de overheid een zinvolle taak ?

Professor Tom Van der Voort : Als het gaat om mediavorming of audiovisuele vorming, is er inderdaad in de eerste plaats een belangrijke taak voor de ouders weggelegd.

Er zijn echter nogal wat ouders die zelf niet de vorming hebben om hun kinderen op dat gebied het nodige bij te brengen. In dit verband gaat het dan meestal om de ouders van kinderen die dit juist het meest nodig hebben. Daarom moet, praktisch gezien, de verantwoordelijkheid bij het onderwijs liggen. Ik denk dat het onderwijs in algemene zin de opdracht heeft om kinderen te leren omgaan met informatiebronnen, zowel gedrukte als audiovisuele informatiebronnen.

Er is momenteel een hevige discussie over de vorm die dit moet krijgen. Moet dit bijvoorbeeld al dan niet een apart vak worden of kan het worden ondergebracht in vakken als Nederlands en Maatschappijleer? Zelf ben ik geneigd om te zeggen dat de audiovisuele vorming primair in het kader van maatschappijleer of -oriëntatie zou moeten worden opgenomen.

Dit betekent dat ik een bepaald accent leg dat andere mensen waarschijnlijk niet leggen. Ik leg vooral de nadruk op de manier waarop informatie wordt overgedragen, de vormen die dit aanneemt en de mogelijke effecten die dit kan hebben. Er zijn in Nederland ook andere stromingen. Sommigen vinden dat men kinderen heel andere dingen moet vertellen. Men moet ze bijvoorbeeld allerlei semiotische aspecten uitleggen van dieptelagen die in films zitten, en dat soort zaken meer. Het hangt natuurlijk in grote mate af hoe je zo'n vak definieert en hoe je de doelstellingen definieert.

Ik denk in ieder geval dat het nuttig is dat het onderwijs daar aandacht aan besteedt. De overheid heeft daar in elk geval invloed op, via de definiëring van het leerplan en van een aantal andere, algemene regels.

De overheid moet wel voorzichtig zijn met het geven van richtlijnen aan omroepen. De overheid mag wel algemene richtlijnen geven. De heer Nikken had het onder andere over richtlijnen in de mediawet over het moment waarop bepaalde films – bestemd voor twaalf jaar en ouder, of voor zestien jaar en ouder – door de omroepen mogen worden uitgezonden. Films voor kinderen van twaalf jaar en ouder mogen om acht uur 's avonds worden uitgezonden, films voor jongeren van zestien jaar en ouder om negen uur 's avonds.

Ik denk dat dit wetsartikel is bedacht door een ambtenaar die zelf geen kinderen had, of die misschien het nut van de regel niet zo inzag. In Duitsland heeft men gekozen voor tien minuten over elf. In Frankrijk is het zelfs nog iets later. Ik denk dat dit beter correspondeert met de werkelijke bedtijden van kinderen. Dit is dus zeker een punt waar de overheid invloed kan uitoefenen.

Daarmee is de arm van de overheid natuurlijk nog steeds niet erg lang. Er zijn immers ook nog commerciële omroepen waarvoor die regels niet gelden. Voorts is het ook zo dat de omroep zelf mag invullen wat hij geschikt vindt voor welke leeftijd. Dit geldt niet voor bioscoopfilms, maar wel voor het overige programma-aanbod.

Als de overheid de indruk krijgt dat de omroepen over de schreef gaan, moet ze de omroepen in kwestie op de vingers tikken. Ze kan de omroep wijzen op een aantal algemene regels die moeten worden gehandhaafd in het aanbod voor kinderen. Ik zie echter in de Verenigde Staten de vergeefse pogingen van Senaatscommissies om daar invloed op uit te oefenen. Ik lees in die commissieverslagen dat de omroepen in de Verenigde Staten telkens beterschap beloven. In de praktijk verandert er echter zo goed als niets.

Ik ben dus niet optimistisch over de mogelijkheden van de overheid om in te grijpen in wat de omroepen uitzenden. Ik ben daar eigenlijk ook wel een beetje blij om. Ik vind immers dat de overheid zeer terughoudend moet zijn in verband met het media-aanbod.

Mevrouw Kathy Lindekens : Professor Van der Voort, u neemt kinderen heel ernstig. U hebt al veel onderzoek verricht. Hebt u ook al een onderzoek gedaan omtrent de kwetsbaarheid van kinderen ten opzichte van de media, bijvoorbeeld het kijkgedrag van kinderen, meer specifiek rond het geweld in de media?

Professor Tom Van der Voort : In het verleden heb ik hieromtrent wel een literatuurstudie gedaan, waarbij ik al het internationale onderzoek op een rijtje heb gezet. Ik kan dit het bondigst samenvatten door te verwijzen naar een meta-analyse, die onlangs in een belangrijk Amerikaans tijdschrift is gepubliceerd. Een meta-analyse is een analyse waarin de onderzoeken die op een bepaald gebied zijn uitgevoerd, op een rijtje worden gezet. Uit een totaal aan onderzoeken probeert men dan tot een algemene conclusie te komen.

Uit een recente meta-analyse over het onderzoek naar de invloed van geweld in televisieprogramma's, bleek er sprake te zijn van een positief verband tussen het zien van geweld op de televisie en de agressie van kinderen. Hierbij werd een onderscheid gemaakt tussen twee types van agressie : agressie in een criminele vorm, waarvoor je bij

de rechter ter verantwoording kan worden geroepen, en non-criminele vormen van agressie, zoals je zusje slaan, stompen of pesten.

Uit die meta-analyse bleek dat er een middelgroot effect was op die wat lichtere vormen van agressie, terwijl het verband met het criminele geweld – gelukkig – aanzienlijk kleiner was. Als er ergens in de wereld door een kind een moord wordt gepleegd, die enigszins gelijkenissen vertoont met iets wat dat kind op televisie of in een film heeft gezien, dan is dat wereldnieuws en zie je dat in alle kranten verschijnen. Gelukkig is dit dus een vrij zeldzaam verschijnsel. Ik denk wel dat men op basis van onderzoek kan zeggen dat er een vrij stevig effect is op de kleine agressie.

Recentelijk is er in Nederland geen onderzoek meer gedaan naar de frequentie waarmee geweldprogramma's op de Nederlandse zenders worden aangeboden. Ik heb soms de indruk dat dit in bepaalde opzichten wel eens wat minder kan geworden zijn. Tien tot vijftien jaar geleden had je rond het kinderuur – van half zeven tot acht uur – nogal wat avonturens series en andere op kinderen gerichte series waarin flink werd gemept en heel wat agressie voorkwam.

Als je nu kijkt, zowel op de publieke als op de commerciële zenders, zie je in die periode spelletjesprogramma's en soaps. In soaps komt weliswaar nogal wat verbale agressie voor maar de fysieke agressie is nogal beperkt. Daarom denk ik dus dat het geweld op televisie tijdens de piekuren voor kinderen wel eens zou kunnen zijn verminderd.

We moeten natuurlijk ook met een aantal andere factoren rekening houden. In het media-aanbod voor kinderen is het grote verschil – in vergelijking met vijftien jaar geleden – dat er nu overdag veel meer wordt uitgezonden.

De afdeling Kijk- en Luisteronderzoek van de NOS meet regelmatig de kijkdichtheden. Die afdeling heeft een vergelijking gemaakt tussen 1988, toen in Nederland nog geen commerciële omroep was, en 1996. Uit die vergelijking blijkt een enorme toename van de kijktijd – vooral van kleuters. In vergelijking met 1988 was in 1996 de kijktijd van de kleuters verdubbeld. Bij kinderen uit het lager onderwijs is er ongeveer 30 percent bijgekomen ; bij de middelbare schooljeugd zo'n 25 percent. Die verdubbeling van de kijktijd van kleuters is begrijpelijk, want er bestaat nu een kindernet. Dat net zendt elke ochtend uit. Vroeger was er op dat moment van de dag überhaupt niets voor jonge kinderen. In het weekend, op zaterdag en zondag, wordt van 9 tot 12 uur het programma Telekids uitgezonden. Ook veel kleuters vinden ten onrechte dat programma enig. Dat is het grote verschil met de tijd toen er nog geen commerciële omroep was. De publieke omroep liet toen erg veel zendtijd ongebruikt. Vandaag is dat niet meer het geval.

Wat het geweld betreft, moeten we even het kindernet terzijde schuiven. Dat net zendt nauwelijks gewelddadige programma's uit. Maar programma's zoals Telekids, dat buitengewoon populair is bij de Nederlandse jeugd, bevat nogal wat gewelddadige tekenfilms. Ouders weten überhaupt niet of die tekenfilms wel worden uitgezonden. In de televisiegids wordt daarvan geen melding gemaakt. Dankzij die toename van geweldprogramma's overdag kan dat effect rond de piektijd – van 19 tot 21 uur – weer overgecompenseerd zijn. Tijdens de late uren worden er door de commerciële omroepen allerlei keiharde bioscoopfilms uitgezonden. Die films kunnen op de videorecorder worden opgenomen en de volgende dag, op een voor kinderen christelijke tijd, worden bekeken.

Mevrouw Kathy Lindekens : Professor, wat is uw omschrijving van een kinderprogramma ? Ik stel deze vraag omdat in België de commerciële omroepen de reclamewetgeving omzeilen door tekenfilms, soaps en spelletjes als familieprogramma's te bestempelen.

Professor Tom Van der Voort : De meest eenvoudige definitie van een kinderprogramma is dat het een programma is dat specifiek is gemaakt voor kinderen. De doelgroep die de programmamaker bij het vervaardigen van het programma voor ogen had is het doorslaggevende criterium. Het lijkt me erg moeilijk om daarnaast nog andere kenmerken in deze definitie op te nemen, zoals identificatiemogelijkheden of bepaalde kwalitatieve aspecten. Een buitengewoon populair programma, dat wellicht ook op kinderen is gericht – al wordt dat niet expliciet gezegd – wordt ook door kinderen die jonger dan twaalf jaar zijn bekeken. Maar daardoor wordt dat in mijn ogen nog geen kinderprogramma. Net zomin als het jeugdjournaal een kleuterprogramma is geworden omdat veel kleuters ernaar kijken. Niet de feitelijke kijkersgroep, maar de intentie van de programmamaker is bepalend. Dat geeft de omroepen, die zelf die definitie kunnen invullen, natuurlijk de nodige bewegingsvrijheid.

V. Mevrouw Carine Van Steenbrugge, studiedienst van de Bond van Grote en Jonge Gezinnen

Mevrouw Carine Van Steenbrugge : De Bond houdt zich reeds geruime tijd bezig met de problematiek van kinderen en televisie. Dat is niet eigenaardig als men weet dat televisie een bijzonder grote rol speelt in het leven van de gezinnen. Voor enkele jaren hebben we daarover een standpunt uitgewerkt. Daarbij zijn we uitgegaan van de conventie-rechten van het kind. Daarin staan een aantal artikelen die betrekking hebben op massamedia en kinderen. Daarin wordt onder meer respect voor de ontwikkelingsbehoeften van kinderen en bescherming tegen schadelijke invloed en exploitatie voorgeschreven.

We hebben toen een beleid van positieve stimulansen benadrukt. Onder druk van onze leden zijn we vorig jaar echter gestart met een werking rond een ethische code voor televisie. We hebben daarover ook een studienamiddag georganiseerd. Onder druk van de voortschrijdende commercialisering wordt het programma-aanbod voor kinderen er zeker niet beter op. Programma's voor volwassenen, die meer geweld en sensatie bevatten, worden ook uitgezonden op uren waarop ook kinderen televisie kijken.

Ons eerste idee was opgebouwd rond de noodzaak om bijkomende wetgeving over wat wel en niet kan worden uitgezonden voor kinderen, te bepleiten. Vandaar ons idee voor de opstelling van een ethische code. Bij nader toezien bleek echter dat de Vlaamse wetgeving eigenlijk voldoende bepalingen bevat ter bescherming van minderjarigen. Maar er schort veel om de afdwingbaarheid van die bepalingen te realiseren. Zo zijn de bepalingen met betrekking tot de bescherming van minderjarigen tegen uitzendingen die hun ontwikkeling kunnen schaden – artikel 78 van het omroepdecreet – veel te algemeen. Andere sprekers hebben dat hier reeds benadrukt. Zo worden er geen uitzendingen en leeftijdscategorieën opgelegd voor bepaalde films en programma's. Het toezicht daarop berust bij de Vlaamse regering. Dat betekent in de praktijk dat er geen of nauwelijks toezicht wordt uitgeoefend en dat sancties weinig waarschijnlijk zijn.

De bepalingen inzake reclame, gericht op kinderen, zijn eigenlijk zeer goed en strikt geformuleerd. Er bestaat een orgaan dat over de naleving van die bepalingen moet waken : de Vlaamse Raad voor Reclame en Sponsoring. De mogelijkheden van die Raad om ambtshalve controle uit te oefenen zijn echter beperkt. Klachten komen er nauwelijks binnen : slechts één tot vier klachten per jaar. Bovendien hebben die klachten niet altijd kinderprogramma's als onderwerp. Maar er is meer. De voorziene sancties – schorsing of intrekking van de vergunning – zijn niet in verhouding tot de ernst van overtreding. Dat leidt ertoe dat bij een veroordeling ook geen sanctie volgt. De Raad zelf heeft geen sanctiebevoegdheid : hij kan slechts advies bij de minister uitbrengen. Tot vandaag gebeurt er ter zake dus niets. Er is nog nooit een sanctie uitgesproken.

Ten derde : de kijkers zijn erg passief. Zij komen te weinig op voor zichzelf. Dat hoeft ons niet te verbazen. Er bestaan vandaag geen kanalen die kijkers toelaten om te reageren. Wie zal bij de Vlaamse regering een klacht indienen over een bepaald programma ? Wie zal een procedure voor de Raad voor Reclame en Sponsoring opstarten ? Dat is allemaal niet eenvoudig. Als blijkt dat er nooit sancties volgen, dan is de passieve houding van de kijker niet meer dan normaal. Bovendien gaan de kijkers ervan uit dat de overheid op de programma's toeziet. Wij horen vaak de bedenking van kijkers dat het toch allemaal niet zo erg gesteld is met de commercialisering, omdat anders de overheid wel bepaalde programma's zou verbieden. Men gaat ervan uit dat erover gewaakt wordt.

Wij hebben daaraan aandacht geschonken. En dat heeft tot een aantal voorstellen geleid. Eerder dan nieuwe wetgeving te bepleiten hebben we naar oplossingen gezocht om de bestaande tekorten op te vangen. Inzake het organiseren van effectieve controle op de bepalingen ter bescherming van minderjarigen tegen schadelijke invloed stellen wij voor dat er een specifieke dienst wordt opgericht. Bij die dienst moet men klachten kunnen indienen. Het voorstel in het ontwerp van resolutie om een Vlaamse Geschillenraad in te schakelen lijkt ons niet zo'n goed idee. Die Geschillenraad is daarvoor niet opgericht en haar leden hebben niet de nodige deskundigheid om die taak te vervullen.

Met betrekking tot de Raad voor Reclame en Sponsoring vinden wij dat het advies van deze Raad moet worden opgevolgd. Deze Raad moet een sanctiebevoegdheid krijgen. Realistische en aangepaste sancties, zoals administratieve geldboetes, moeten worden voorzien. Een vergelijking met de wet op de kinderarbeid dringt zich op. Daarvoor is er een sociale inspectie, en zijn er administratieve geldboetes voorzien. Nu blijkt dat de commerciële zenders – ook VT4 – systematisch een afwijking vragen op het ogenblik dat zij kinderen in een programma ten tonele voeren. Zij volgen die reglementering erg strikt op. De druk van een eventuele administratieve sanctie, van een geldboete heeft blijkbaar effect.

Ons derde voorstel is wel het belangrijkste. Er zou een klachtenbank moeten worden opgericht. Dit orgaan zou eigenlijk als een soort ombudsdienst voor de televisiekijker moeten fungeren. Dat verschilt van wat in de resolutie wordt voorgesteld. Het gaat niet om een klachtentelefoon of zo. De klachtenbank zou, op basis van de ontvangen klachten, acties moeten kunnen ondernemen. Ten eerste : zij zou moeten initiatieven kunnen nemen naar adverteerders en omroepen om aan te dringen op de naleving van de bestaande voorschriften. De heer Nikken van de Kinderkast doet blijkbaar iets gelijkaardigs naar de Nederlandse omroepen. Ten tweede : de klachtenbank zou zelf, en in de plaats van de burger, moeten klachtenprocedures kunnen inleiden bij de geëigende instanties. Ten derde : de klachtenbank zou klachten en vorderingen mee kunnen ondersteunen en begeleiden. Ten vierde : de klachtenbank zou moeten kunnen lobbyen of advies kunnen geven bij de bevoegde instanties inzake het treffen van maatregelen of sancties. Ten vijfde : de klachtenbank zou de bevoegdheid moeten hebben om via de media bekend te maken dat bepaalde adverteerders of media weinig coöperatief zijn.

Wat is dan het verschil met het huidige systeem ? De klachtenbank moet vlot toegankelijk zijn. Zij moet bijvoorbeeld via een groene telefoonlijn kunnen worden gecontacteerd. Vandaag moet men wel bijzonder gemotiveerd zijn om het adres op te zoeken en per brief te reageren met betrekking tot reclame, wetende dat er toch geen sanctie volgt. Vandaag kan men enkel inzake reclame reageren. Bij een medium als televisie is een vlotte en directe toegang noodzakelijk. Ergernis over programma's en reclame moet direct kunnen worden kenbaar gemaakt. Bovendien moeten de kijkers worden geïnformeerd over wat wel en wat niet kan op televisie en over de instantie waarop zij kunnen beroep doen als ze klachten hebben. De kijkers moet in een brochure worden duidelijk gemaakt dat het niet de bedoeling is om direct te bellen als ze wat kritiek op een programma hebben, maar wel als er rond 19 uur een trailer wordt vertoond met een bloedेरige scène. Het bestaan van zo'n klachtenbank zelf moet dus op ruime schaal worden bekendgemaakt.

De brochure zou de kijker ervan moeten overtuigen dat hij niet passief mag blijven als hij ernstige bedenkingen heeft bij wat op televisie wordt vertoond. De klachtenbank mag niet enkel een betere controle en sanctionering van inbreuken op de omroep- en reclamewetgeving nastreven. Zij moet vooral de kijkers – en de ouders – bewust maken en tot daden aanzetten. Haar oprichting zou ook moeten worden opgevat als een signaal van de overheid dat ouders moeten toezicht houden op de programma's waarnaar hun kinderen kijken. Televisie heeft wel degelijk een invloed en niet alles wat wordt getoond is positief.

Dit voorstel zal natuurlijk geld kosten. Maar hoe kan de overheid verantwoorden dat zij met betrekking tot zo'n belangrijk medium als televisie geen middelen wil investeren om de bepalingen die zij voorschrijft ter bescherming van minderjarigen af te dwingen ? Als de overheid vanuit bepaalde pedagogische overwegingen bepaalde eisen stelt aan de omroepen, dan moeten die vanuit het respect voor de kinderen ook worden afgedwongen.

De heer Jos Geysels : U zegt dat de sanctie voor het overtreden van de reclamevoorschriften niet realistisch is. Maar de artikels 117 en 118 van het gecoördineerde decreet vermelden ook geldboetes. Zijn die bedragen volgens u dan niet realistisch ?

Mevrouw Carine Van Steenbrugge : De boetes waar u naar verwijst zijn strafrechtelijke geldboetes. De Raad kan zelf geen administratieve geldboetes opleggen.

De heer Michel Doomst : Ik ben het ermee eens dat we een soort trefpunt moeten creëren waar mensen terecht kunnen met hun opmerkingen of klachten. Situeert u dat binnen de media-administratie ? Hebt u de indruk dat er vanwege de ouders een bereidheid bestaat om daar actief aan mee te werken ?

Mevrouw Carine Van Steenbrugge : Het zou ideaal zijn indien een dergelijk trefpunt door het Vlaams Parlement zou worden opgericht. Een klachtenbank zou met name ook kritiek moeten kunnen uitoefenen op de bevoegde instanties.

De ouders willen wel dat er iets gebeurt, maar ze vertrouwen daarvoor in de eerste plaats op de overheid. Door middel van die klachtenbank willen we enerzijds een zekere controle bekomen en anderzijds de ouders sensibiliseren.

Mevrouw Kathy Lindekens : Ik zou graag weten hoe de situatie ter zake is in Nederland. De heer Nikken heeft gezegd dat zij wel onder de administratie vallen. Hoe ziet hij dan die onafhankelijkheid ?

De heer Peter Nikken : Wij worden door de Nederlandse overheid, met name door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, betaald. Voor het overige zijn we

echter een onafhankelijk instituut. Ons belangrijkste uitgangspunt is dat we, naargelang de situatie, zowel kritisch als positief zijn ten aanzien van de omroepen. We kunnen echter geen sancties opleggen.

VI. De heer Jan Van Gils, directeur NDO-Onderzoekscentrum Kind en Samenleving

De heer Jan Van Gils : Ik begin mijn uiteenzetting met een situering van de televisie in het leven van een kind. De titel van de resolutie verwijst naar maatregelen in verband met kinderen en televisie. Onderzoek toont aan dat kinderen veel van televisie houden. Maar anderzijds is televisie vaak een tweede keuze. Men stelt ook vast dat de kijkcijfers tijdens de zomerperiode een duik nemen. Uit een onderzoek dat we vorig jaar hebben gepubliceerd inzake sportbeoefening bleek dat televisiekijken de eerste activiteit is die wegvalt wanneer kinderen te weinig tijd hebben.

We weten nog maar weinig over de manier waarop kinderen met televisie omgaan. Een Griekse onderzoekster stelt dat de televisie misschien wel een sociaal vacuüm invult. Hij treedt dan in de plaats van minder gestructureerde activiteiten als doelloos rondhangen en spelen. Verwante onderzoeken tonen aan dat televisiekijken vaak samenhangt met sociaal minder aangepast gedrag. Kinderen die het wat moeilijker hebben om zich te manifesteren in groep, blijken vaker televisie te kijken. Teksten van de Raad van Europa, de Europese Unie, en het Verdrag van de Rechten van het Kind stellen dat de televisie moet bijdragen tot het bevorderen van de fysische, mentale en morele ontwikkeling van kinderen en adolescenten.

In het tweede deel van mijn uiteenzetting zou ik willen pleiten voor een actievere rol voor kinderen. In de eerste plaats worden aan de kinderen weinig vragen gesteld inzake hun kijkgedrag. Het onderzoek daaromtrent gaat meestal uit van referentiekaders van volwassenen. We behandelen het kind vaak als een object, als de resultante van diverse invloeden. Hoe vaak kijken ze televisie ? De cijfers van kinderen verschillen met die van de ouders. Mogen kinderen zelf de televisie aanzetten ? Ook hier stellen we aanzienlijke verschillen vast. Naar welke programma's mogen ze kijken ? Mogen ze zelf de programma's kiezen ? Welke programma's vinden ze interessant ? Kortom, er bestaan heel wat vragen die ter zake aan de kinderen kunnen worden gesteld.

Ik verwijs hier naar een Engels onderzoek van Gunter, McAleer en Clifford, waarbij acht soorten programma's werden onderzocht bij kinderen van tien tot twaalf jaar. Eén van de thema's was drama. Het viel hen daarbij op dat kinderen niet in de eerste plaats praten over het geweld, maar over het realistisch karakter van het drama. Kinderen vragen zich dus af of de gebeurtenissen aan de realiteit beantwoorden. Een ander thema betrof de sport, met name, nieuwe sporten.

Ik zal ook een aantal gegevens meedelen van een eigen onderzoek met betrekking tot het nieuws, het jeugdjournaal en andere informatieve programma's. De onderzoeksgroep bestond uit 450 kinderen uit het vijfde leerjaar. Op de vraag of ze graag naar het nieuws keken antwoordde 31 percent ja, 48 percent soms, en 18 percent neen. Deze laatste categorie werd heel sterk beïnvloed door het geweld. De vraag hoe vaak ze naar televisie keken beantwoordde 29 percent met dagelijks, 28 percent met meerdere keren per week, 10 percent met eenmaal per week, 32 percent met zelden of nooit. Wanneer men vroeg naar welk nieuws ze keken, antwoordde 40,5% VTM, 25,3% BRTN, 10,7% het NOS-jeugdjournaal en 5,4% regionale zenders.

Waarom kijken ze dan ? Om op de hoogte te zijn van de situatie in de wereld, aldus 43,2%. 15% antwoordde dat ze met de ouders meekijken. Op de vraag wat ze ervan vinden, antwoordde 54% dat het leerzaam is, terwijl 21% het te saai vindt. 7,8% vindt het dan weer te moeilijk, en voor 11% valt het te lang uit. 51% zou dagelijks naar een jeugdjournaal kijken, 18% zei soms, en 30% zei ronduit neen.

Ten slotte vermeld ik nog dat de betekenis van het televisiekijken op zich voor kinderen niet vaak werd onderzocht. Kinderen hebben het recht om op hun manier naar televisie te kijken. Uit verschillende bronnen komt vaak een ander beeld naar voren van de manier waarop kinderen het televisiekijken ervaren. Ik refereer hier aan een onderzoek dat we in december hebben gepubliceerd inzake de beleving van het gezin. Daaruit bleek, in tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd, dat kinderen graag samen met hun ouders televisiekijken.

In dat verband is het ook opmerkelijk dat uit een onderzoek van 1990, toen wij het hadden over vrije tijd van de kinderen, blijkt dat ze vaak en heel lang televisie kijken, maar dat een zeer kleine minderheid – 1 tot 5% – spreekt over de programma's waar zij

naar kijken. Zij zeggen dus wel dat zij televisie kijken, maar laten lekker in het midden welke programma's zij bekijken. Ik vraag mij daarbij af of kinderen niet naar televisie kijken zoals mensen van mijn generatie naar de radio luisteren. De radio staat de hele dag aan, maar ik luister er niet de hele dag naar. Als mij iets boeit of interesseert dan heb ik het echter wel mee.

Ik vraag mij dan af of kinderen, die er veel meer mee opgegroeid zijn dan wij, ook niet op diezelfde manier naar TV kijken – of TV voor hen niet een soort behang is. Zij reageren met een vrij grote afstandelijkheid op wat er gebeurt, maar daar weten wij te weinig van. Ik zou ervoor willen pleiten om dat soort onderzoek te stimuleren. Dat zal ons – als het gaat in de richting van de hypothese die ik formuleer – misschien wat meer geruststellen in verband met alle doemtheorieën die naar voren worden geschoven over het geweld en de reclame op TV.

Ik pleit er dus eigenlijk voor om kinderen actiever te betrekken in de hele discussie zoals de radio dat al ettelijke jaren doet en ze niet alleen te zien als ontvangsttoestel.

De heer Michel Doomst : Mijnheer Van Gils, u stelt het kind centraal in de beleving van media. Hoe ervaart u de kinder- en jeugdprogramma's op de BRTN ? Is het mogelijk de programmatie in te schatten en ons te zeggen wat de sterke punten en mogelijk de mankementen zijn ?

U bent iemand die vaak de beleveniswereld van het kind heeft onderzocht. Een aantal mensen pleit ervoor de kinderen niet teveel af te schermen van reclame en geweld. Vindt u ook dat wij hierin te ver gaan en deelt u de thesis die een aantal mensen verkondigen – laat de reclamewereld ook via de TV op de kinderen afkomen -, of vindt u dat dit de verkeerde richting is ?

U citeerde interessante cijfers, waarbij ik mij verheug dat 51 % van de ondervraagden ja zegt tegen een jeugdjournaal. Heeft u ook motiveringen waarom men ja of neen zegt ?

De heer Jan Van Gils : Ik moet u teleurstellen in verband met uw eerste vraag. Ik moet eerlijk toegeven dat ik niet veel meer naar televisie kijk en dat mijn kinderen al wat ouder worden. De strijd over de televisie wordt op andere domeinen uitgevochten.

U had het over afschermen van kinderen tegen reclame en geweld. Ik denk dat het inderdaad redelijk hypocriet is om hier veel energie en tijd in te steken. Het is een blijkl van struisvogelpolitiek om te zeggen : kijk eens wat wij hebben gedaan, terwijl wij het toch niet zullen kunnen afschermen. Ik geloof wat dat betreft eerder in het spoor dat door professor Van der Voort is aangebracht – met name het educatieve – waar wij via het onderwijs stappen ondernemen maar waar wij vooral de ouders moeten klaarstomen om met dat fenomeen actiever om te gaan.

In dat opzicht wil ik terugkomen op mijn stelling dat wij kinderen actiever moeten betrekken bij het gebeuren. Wij moeten ze gaan leren discussiëren over dit gegeven en ze feedback leren geven ten aanzien van TV. De ouders doen dit wat moeilijker, maar de kinderen hebben het hier gemakkelijker mee – dat zien wij in de kindertijdschriften en in de kinderradio. In de kindertelevisie zou dit ook mogelijk moeten zijn.

Over de motieven van het jeugdjournaal wil ik even mijn paperassen aanhalen. Wij hebben dat kwalitatief maar ook kwantitatief verwerkt. De gegevens zijn nog niet helemaal rond, maar de ja-antwoorden zijn talrijk. De redenen die worden opgegeven zijn bijzonder divers.

Er is een groep argumenten, waarbij het gaat over de vergelijking tussen het gewone en het jeugdjournaal. Daar blijkt het gewone journaal niet te voldoen, het is een reactie tegen het journaal. Er wordt teveel aandacht besteed aan politiek.

Een tweede groep wil een jeugdjournaal op een Vlaamse zender omdat het jeugdjournaal op Nederland niet voldoet, want het gaat teveel over Nederlandse problemen. Dat is hier al aangehaald.

Een derde groep wil een jeugdjournaal omdat zij er ongemeen positief tegenover staan : het is leerzaam, het interesseert mij, je wordt er slimmer van, dan weten we wat meer voor school, het is grappig, het is leuk, dat soort argumenten.

Het is ook interessant de argumenten te horen van diegenen die geen jeugdjournaal willen. De kinderen zeggen onomwonden dat ze het stom, onnozel, saai, kinderachtig en niet leerzaam vinden. Dit klinkt bijzonder authentiek.

Anderen zeggen dan weer dat ze geen jeugdjournaal willen, want ze kijken naar het gewone nieuws dat voor hen volstaat. Ze vinden dat ze meer kunnen leren van het gewo-

ne nieuws, er is al nieuws genoeg, ze kunnen alles begrijpen van het gewone nieuws, er is al een jeugdjournaal in Nederland. Dat is dus de omkering van de argumentatie.

Een derde groep kijkt liever naar andere programma's en vreest dat door de komst van een jeugdjournaal andere en toffere jeugdprogramma's zullen verdwijnen.

Mevrouw Kathy Lindekens : Mijnheer Van Gils, u zei daarnet dat er soms alleen aan slechte invloeden wordt gedacht. Bij slechte invloeden kan men eraan denken een en ander bij te sturen. Dat moet men natuurlijk niet doen bij wat goed is. De helft van de resolutie gaat trouwens over stimulansen voor goede creatieve programma's.

Kunt u iets meer vertellen over het onderzoek waar u het over had ? U zei dat het een leeronderzoek is. Bij hoeveel kinderen is dat gebeurd en op welke manier werden de kinderen geselecteerd ?

De heer Jan Van Gils : Het onderzoek is gebeurd bij 450 kinderen, tussen 10 en 12 jaar, uit vijfde leerjaren van 24 verschillende scholen van allerlei types. De scholen zijn lukraak gekozen. Het ging over de meningen van de hele klas. Het lijkt mij dus een goede steekproef.

Mevrouw Kathy Lindekens : Welke conclusies trekt u zelf uit het onderzoek ?

De heer Jan Van Gils : Mijn conclusie is dat nieuws voor kinderen behoorlijk belangrijk is en dat wij er dus niet te slordig mee mogen omspringen. Mijn besluit is ook dat het absoluut aan te bevelen is om een dagelijks jeugdjournaal te voorzien. Het leerzame lukt nu al wel aardig, maar al die te's moeten worden vermeden – te saai, te moeilijk en te lang. Die te lang is ook erg belangrijk.

Daar moet kunnen worden op ingespeeld door een jeugdjournaal. Dan zullen de kinderen niet nog vanalles bijleren, maar dan zal worden tegemoet gekomen aan hun gerechtvaardigde honger naar informatie over het reilen en zeilen in deze wereld. Wij mogen de kinderen het recht op informatie niet ontfangen.

De heer Jos Geysels : Wat mij gefraspeerd heeft in het onvolledige verslag van het onderzoek dat nog moet verschijnen is het hoge percentage van kinderen dat naar het Nederlandse jeugdjournaal kijkt. Ik ben geen specialist in kijkcijfers, maar ik denk dat dit boven het gemiddelde ligt van wat de gemiddelde Vlaming nog bekijkt op de Nederlandse zenders na de komst van VTM en VT4.

Ik vind dit frappanter dan het antwoord op de vraag of u graag een jeugdjournaal zou hebben. In de vraagstelling zit immers een deel van het antwoord. Als men aan sportliefhebbers vraagt of ze graag een sportzender of een sportjournaal zouden hebben, krijgt men natuurlijk een iets hoger percentage van ja's dan neens, voor zover ik nog iets weet van sociologische onderzoekstechnieken.

Ik vond het wel frapant dat zoveel kinderen positief antwoorden op het nieuws in het algemeen en op het jeugdjournaal in Nederland in het bijzonder. Ik neem aan dat veel kinderen samen met hun ouders naar de BRTN en de VTM kijken, want nogal wat Vlamingen kijken naar de nieuwsuitzendingen van de beide zenders. Het bekijken van het jeugdjournaal is echter meer een zelfstandige keuze.

Ik heb nog een informatieve vraag. Hebt u onderzocht welke houding de kinderen aannemen ten opzichte van reclame ? Kijken ze er naartoe of zappen ze weg ? Ik ben nogal getroffen door recent onderzoek waaruit blijkt dat veel volwassenen zich meer en meer ergeren aan de reclame op TV en wegzappen als de reclameblokken komen.

De heer Jan Van Gils : Ik heb die gegevens niet bij me. Het is inderdaad moeilijk om kinderen vragen te stellen zonder daarbij het antwoord te programmeren. Het is bijzonder gemakkelijk om gewenste antwoorden te krijgen van kinderen.

Wij hebben ons veel moeite getroost om dit precies te vermijden, maar ik zwijg liever over de reclame aangezien ik de gegevens niet bij heb.